अभियान

ABHIYAN WEEKLY साप्ताहिक

Devendrachudal@gmail.com

वर्ष : ४१ / अंक : ३५ / २०८१ वैशाख ७ गते शुक्रबार / नेपाल सम्वत ११४४ / Apr. 19, 2024 / मूल्य रु. १०/-

हामीलाई www.abhiyanweekly.com.np मा पनि पढ्न सकिन्छ ।

साना दलहरूकै कारण कांग्रेस-एमालेको सरकार बन्न सक्ने

काठमाडौं । एमाले सहितको सत्ता गठबन्धन फेरी विस्तारै संकटतर्फ उन्मुख हुँदै गएको आभाष पाउन थालिएको छ । केन्द्रमा भएको गठबन्धनलाई सहयोग गरेका दलहरू बीचमा संकट उत्पन्न भएकोले गर्दा संघीय सरकार समेत संकटमा पर्न सक्ने सम्भावना रहेको छ । नेकपा एमाले, माओवादी केन्द्र, एकीकृत समाजवादी, जनता समाजवादी र नागरिक उन्मुक्ति पार्टीले प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाललाई विश्वासको मत दिएका छन् उनीहरू बीचमा गठबन्धन हुँदा प्रदेशहरूमा समेत संघीय सरकारमा सहभागि भएका दलहरू बीचमै प्रदेश सरकार निर्माण गरिने सहमति भएको थियो ।

पछिल्लो समयमा नागरिक उन्मुक्ति पार्टीभित्र विवाद उत्पन्न भएको छ । नागरिक उन्मुक्ति पार्टीका संरक्षक समेत रहेका रेशमलाल चौधरी र उनकी श्रीमती एवं पार्टी अध्यक्ष रञ्जिता श्रेष्ठ चौधरी बीचको झगडाले गर्दा प्रदेश सांसदहरू समेत

>>> बाँकी ८ पेजमा

साना दलहरूको दोकान बन्द गरौं

काठमाडौं । २०४६ सालको राजनीतिक परिवर्तनपछि राजनीतिक दलहरूले जनतालाई दिएका आश्वासनहरू भुलेर उनीहरू सत्ता स्वार्थमै रमाउन थालेका हुनाले जनतामा निराशा पैदा भएको छ । विकास निर्माणले समेत गति लिन सकेको छैन । सत्ता स्वार्थकै कारण संघीय सरकार र प्रदेशसरकारहरू पटक पटक फेरबदल भइरहेका छन् । २०७९ मंसिर ४ मा सम्पन्न भएको निर्वाचनमा कुनै पनि दलले संघीय संसद र प्रदेशसभामा एक्लै बहुमत ल्याउन सकेनन् । कांग्रेस, माओवादी, जसपा र माधव नेपालले नेतृत्व गरेको एकीकृत समाजवादी दलले गठबन्धन गरेर निर्वाचनमा गएका भएपनि सो गठबन्धनले समेत बहुमत ल्याउन सकेन । त्यसबेला नेकपा एमाले एक्लै निर्वाचनमा गएको थियो भने उसले प्रत्यक्षमा ४४ र समानुपातिकमा ३४ सिटमा विजयी भएको थियो ।

निर्वाचनका बेला गठबन्धन गरेका दलहरूले को

>>> बाँकी ८ पेजमा

मुलुकको हितका लागि संविधान संशोधन आवश्यक

काठमाडौं । जुनसुकै मुलुकका लागि सुशासन र समृद्धि यात्राको लागि सुशासन नै मुख्य आधार हो । सुशासन काय गर्ने मुख्य जिम्मेवारी सरकारको काँधमा रहेको हुन्छ भने नागरिकको तहमा पनि अधिकार र कर्तव्य गाँसिएको हुन्छ । सरकार परिवर्तन हुँदैमा अघिल्लो सरकारले गरेका काम कारबाहीबाट सरकार पन्छिन पाउँदैन । मुलुकको सरकार अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला हुने भएकाले अघिल्लो सरकारलाई दोष लगाएर पछिल्लो सरकार पन्छिन पाउँदैन । तर हामी कहाँ भने अघिल्लो सरकारलाई दोष लगाएर पछिल्ला सरकार पन्छिने गरेका छन् । संसदको आवधिक निर्वाचनमा कुनै एक दलले बहुमत ल्याउन नसकेको हुनाले दलीय हैसियतमा गठबन्धनको सरकार निर्माण गर्नु अहिलेको आवश्यकता मात्र नभएर अनिवार्य सर्त समेत भएको छ ।

>>> बाँकी ८ पेजमा

कांग्रेस-एमाले मिल्नु मुलुकको आवश्यकता

साना दलहरूको दोकान बन्द गर्नु अहिलेको आवश्यकता

काठमाडौं । नेपालको राजनीति तरल अवस्थामा पुगेको छ । कुन बेला सरकार ढल्छ र अर्को सरकारको निर्माण हुन्छ भन्ने हेक्का राजनीति दलहरूलाई जानकारी समेत हुन सक्ने अवस्था देखिँदैन । नेपालको राजनीतिमा माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष एवं प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल त्यस्ता पात्र हुन् उनको राजनीतिक चरित्र स्थिर देखिँदैन । २०७९ पुस १० गते नेकपा एमाले सहितको गठबन्धन गरेर प्रधानमन्त्रीमा नियुक्त भएका दाहालले गठबन्धन गरेको दुई महिना नपुग्दै सो गठबन्धन तोडेर कांग्रेससँग गठबन्धन गर्न पुगे ।

कांग्रेससँगको गठबन्धन करिब एक वर्ष चल्यो । २०८० फागुन २ गते कांग्रेससँगको गठबन्धन तोडेर फेरी एमालेसहितको गठबन्धन गर्न दाहाल बाध्य भए । दाहालको राजनीतिक अस्थिर चरित्रले गर्दा सरकारले जनताले चाहेजस्तो काम गर्न नसकेको प्रष्ट रुपमै देखिएको छ ।

प्रधानमन्त्री दाहालले समेत त्यो कुरा स्वीकार गरिरहेका छन् । केही

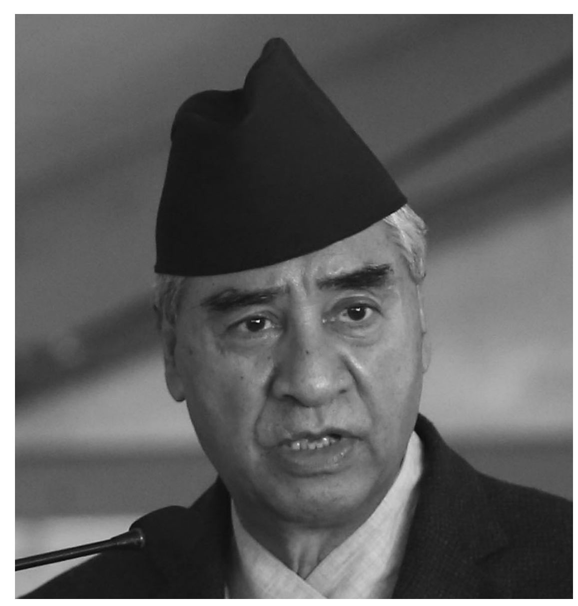

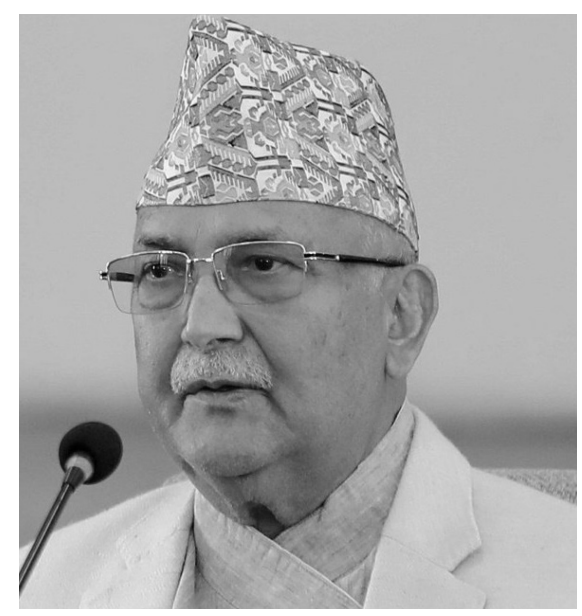

महिना अघि प्रधानमन्त्री दाहालले आफूँ बाचुन्जेल उथलपुथल भइरहने अभिव्यक्ति दिएपछि राजनीतिमा नयाँ तरङ्ग उत्पन्न भएको थियो । प्रधानमन्त्री दाहालले भन्ने गरेको उथलपुथल कस्तो हो र केका लागि भन्ने प्रश्न समेत उठ्न थालेको छ । दाहाल सत्ता गठबन्धनको हितमा लाग्नुको बाहेक उनीसँग अर्को विकल्प देखिँदैन । प्रधानमन्त्री दाहालले कांग्रेससँगको गठबन्धन तोडेर पहिला एमालेसँग गरेर गठबन्धन तोडेर फेरी एमालेसँग नै गठबन्धन गर्नु भनेको सत्ता स्वार्थ बाहेक अन्य केही हुन सक्दैन । यस्तो राजनीतिक अस्थिर चरित्रले गर्दा कालान्तरमा

>>> बाँकी ८ पेजमा

नयाँ र पुराना दुवै गठबन्धनलाई संकट

काठमाडौं । संघीय संसदमा रहेका दलहरू मध्येको नेपाली कांग्रेस सबैभन्दा ठूलो दल हो । उसको संघीय संसदमा ८८ जना सांसद रहेका छन् भने नेकपा एमालेका ७६, माओवादी केन्द्रका ३२, रास्वपाका २१, राप्रपाका १४, जसपाका १२, एकीकृत समाजवादीका १०, जनमतका ६, लोसपाका ४, नागरिक उन्मुक्ति पार्टीका ४, जनमोर्चा १, मजदुर किसान पार्टी १, आपका १ र एक स्वतन्त्र सांसद रहेका छन् । संसदको गणित हेर्दा स्थिर सरकार बन्न सक्ने एकमात्र विषय भनेको कांग्रेस-एमाले मिलेर सरकार बनाउनु नै हो ।

नेकपा एमाले सहितको माओवादीको अहिलेको गठबन्धनमा नेकपा एमाले, माओवादी केन्द्र, रास्वपा, जसपा र नागरिक उन्मुक्ति सहितको प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाललाई समर्थन रहेको छ । केन्द्रमा कांग्रेस सहितको गठबन्धन प्रधानमन्त्री दाहालले फागुन २१ गते तोडेपछि बनेको नेकपा एमाले सहितको नयाँ गठबन्धनले सातै प्रदेशमा प्रदेश सरकारहरू निर्माण गर्ने क्रममा सुदुरपश्चिम प्रदेशमा केन्द्रमा सत्ता गठबन्धन रहेको एकीकृत समाजवादीले कांग्रेसलाई सहयोग गरेपछि दाहाल सरकार समेत संकटमा पर्न सक्ने अवस्था देखिएको छ ।

>>> बाँकी ८ पेजमा

दलहरूकै कारण संसद पनि अनिर्णयको बन्दी

काठमाडौं । मुलुकको राजनीति अहिले दिशाहिन बाटो तर्फ उन्मुख हुँदै गएको छ । लोकतान्त्रिक व्यवस्थाको संसदबाटै सबै समस्याको समाधान खोजिनुपर्नेमा संसदलाई दलीय दाउपेचको कारण अनिर्णयको बन्दी बनाइको छ । राजनीतिक दलहरूप्रति जनताको अविश्वसा बढ्दै गएको बेला जनताको प्रतिनिधिहरूको थलो संसद नै अनिर्णयको बन्दी बनेको र हिउँदे अधिवेशनले महत्वपूर्ण विधेयक नै नबनाई हिउँदो अधिवेशन बन्द गएको छ ।

कांग्रेस, माओवादीसहितको गठबन्धनको पुष्पकमल दाहाल नेतृत्वको सरकार करिब ११ महिनामात्र सञ्चालन हुन सक्यो । कांग्रेस

>>> बाँकी ८ पेजमा

पार्टीगत र व्यक्तिगत स्वार्थ त्याग, कांग्रेस-एमाले मिल

काठमाडौं । २०७९ पुस १० गते प्रधानमन्त्रीमा निुक्त भएका माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष समेत रहेका प्रधानमन्त्री दाहाललाई त्यति बेला एमाले सहितका दलहरूले समर्थन गरेका थिए तर प्रधानमन्त्री दाहालले एमालेसहितका दलहरूको समर्थनलाई तोडेर काग्रेस गठबन्धन बनाउन पुगे । कांग्रेससँगको गठबन्धनको सरकार १ वर्ष सम्म टिक्यो ।

२०८० फागुन २१ गते प्रधानमन्त्री दाहालले कांग्रेससँगको गठबन्धन तोडेर फेरी एमाले सहितका दलहरूको समर्थन लिएर प्रधानमन्त्रीमै रहिरहे । दाहाललाई एमाले, रास्वपा, एकीकृत समाजवादी, जनता समाजवादी र नागरिक उन्मुक्ति पार्टीले समर्थन गरिरहेका छन् । तर यसै बीचमा

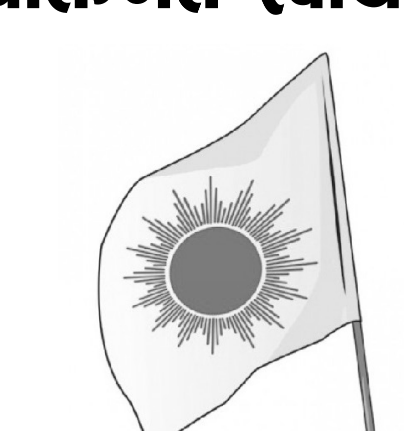

नागरिक उन्मुक्ति पार्टीभित्रको विवाद सडकमै पोखिएकाले गर्दा दाहाल सरकार संकटमा पर्ने अवस्था सिर्जना भएको छ भने एकीकृत समाजवादीका अध्यक्ष माधव नेपाल समेत प्रधानमन्त्री दाहालसँग रूष्ट बन्दै गएकाले गर्दा सरकारको आयुको बारेमा चर्चा चल्न थालेको छ ।

प्रधानमन्त्री दाहालले आफू बाँचुन्जेल राजनीतिक उथलपुथल हुने उद्घोष पहिला नै गरिसकेका हुनाले फेरी अर्को उथल पुथल हुने सम्भावना बढेर गएको छ । स-साना पार्टीहरूको समर्थन लिएर सरकार टिकाई राख्नु फलामको च्युरा चपाउनु सरह भएको र साना दलहरूले आफ्नो हैसियत भन्दा बढी माग गरी प्रधानमन्त्रीलाई धम्क्याएर आफ्नो स्वार्थ पूरा गर्ने गरेका हुनाले सरकारले जनताले चाहे जस्तो काम गर्न सकिरहेका छैन ।

>>> बाँकी ८ पेजमा

संसदको वेबसाइटमा ह्याक

काठमाडौं । पछिल्लो समय निरन्तर जसो भइरहेको संघीय संसदको वेबसाइट डाउन र ह्याक हुने समस्या अझै हल हुन सकेको छैन । संसदको वेबसाइटमा निरन्तर ह्याकरले पहुँच पुऱ्याइरहेका छन् ।

हिजो बिहिबारपनि संघीय संसदको वेबसाइट ह्याक भएको छ । वेबसाइटको प्रमुख फोटो डिस्प्लेमा ह्याकरले भारतलाई सम्मान र चीनप्रति नकारात्मकता फैलाउने सामाग्री राखेका छन् । फोटोमा लेखिएको छ- 'ह्वाट इज चाइना नोथिङ, स्टप सपोर्टिङ चाइना' ।

संसद् सचिवालयका प्रवक्ता एकराम गिरिले भने, 'हाम्रो पेज पूरै ह्याक भएको त छैन । तर, पेजमा स्पोन्सर हुने जस्तो गरी सामाग्री राखिएको रहेछ । केही समय अघि मात्रै हामीले थाहा पायौं । यो बारे

>>> बाँकी ८ पेजमा

जहाँ लोकतन्त्र ठट्टा हो

जीवन पटेल

कुनै पनि (स्वतन्त्र र निष्पक्ष) आसन्न २०२४ लोकसभा चुनावमा संलग्न हुन सक्दैन, र यो स्वयं स्पष्ट छ - तर हामीलाई तेस्रो-पक्ष राय आवश्यक परेको अवस्थामा यो स्वतन्त्र र निष्पक्ष निर्वाचन होइन ।

यो धाँधली र फिक्सिङको असर र असर नरेन्द्र मोदीको तेस्रो कार्यकालभरि नै महसुस हुनेछ । यो चुनाव- यो हुनु अघि नै- क्षतिग्रस्त छ र हाम्रो गणतन्त्रलाई थप क्षति पुर्‍याउनेछ ।

चुनावमा धाँधली भयो भनेर धेरै मेहनत गर्नुपर्दैन । दुई मुख्यमन्त्री जेलमा छन् । किन? उनीहरू दोषी ठहर भएकाले होइन तर मोदीद्वारा नियन्त्रित एजेन्सीहरूले जेलमा परेकाले ।

कांग्रेस पार्टीको बैंक खातामा पहुँच छैन । किन? यो दोषी ठहरिएको कारणले होइन तर मोदीद्वारा नियन्त्रित एजेन्सीहरूद्वारा प्रशासित भएको कारणले । जसलाई पहिले एउटै एजेन्सीहरूले बुक गरिसकेका थिए अब उनीहरूले एनडीएमा आफ्नो निष्ठा बदलेपछि क्लिन चिट दिइएका छन् ।

वास्तविक लोकतन्त्रमा यस्तो हुँदैन । हामीले इलेक्टोरल बोन्ड स्क्यान्डलमा पनि जानु पर्दैन । अनौठो कुरा के हो भने धेरैजसोले मोदी २०२४ मा सत्तामा फर्किने अनुमान गरेका थिए । त्यसोभए यो किन गर्ने?

हुनसक्छ यो मात्र उहाँ को हुनुहुन्छ । यो ती व्यक्तिहरूको लागि सबैभन्दा स्वाभाविक व्याख्या हो जसले यो पासमा निम्त्याएको घटनाहरूको अनुक्रम अलार्मको साथ नोट गरेका छन् ।

यसमा बाह्य संसार र विशेष गरी लोकतन्त्रको अध्ययन गर्ने संस्थाहरू समावेश छन् । उनीहरूले हामीलाई भारत पूर्ण रूपमा स्वतन्त्र नभएको, यसको लोकतन्त्र खस्किएको र यो अधिनायकवादी भएको भनिरहेका छन् ।

गोथेनबर्ग विश्वविद्यालय भित्र, भिडेमले भारतलाई २०१८ मा (निर्वाचन निरंकुशता) को रूपमा वर्गीकृत गर्‍यो । मार्चमा जारी गरिएको आफ्नो २०२४ प्रतिवेदनमा, यसले भारतलाई ह्ब्सबैभन्दा खराब निरंकुशताहरू मध्ये एकद्र भएको बताएको छ ।

२०२० मा, इकोनोमिस्ट इन्टेलिजेन्स युनिटले भारतलाई ह्ब्त्रुटिपूर्ण लोकतन्त्रद्र को रूपमा वर्गीकृत गर्दै ह्ब्लोकतान्त्रिक मानदण्डहरू २०१५ देखि दबाबमा रहेकोद्र बताएको छ ।

२०२१ मा, वाशिंगटनको थिंक ट्याङ्क फ्रिडम हाउसले भन्यो कि भारत अब स्वतन्त्र छैन तर केवल 'आंशिक स्वतन्त्र' छ । त्यसयता रेटिङ यथावत छ ।

फ्रिडम हाउसको खोजीमा सरकारको प्रतिक्रिया एक प्रेस विज्ञप्ति निकाल्नु थियो जसमा भनिएको थियो: ह्ब्भारतका धेरै राज्यहरूमा यसको संघीय संरचना अन्तर्गत राष्ट्रिय स्तरमा एक बाहेक अन्य दलहरूद्वारा शासन गरिन्छ, निर्वाचन प्रक्रिया मार्फत जुन स्वतन्त्र र निष्पक्ष छ । जुन स्वतन्त्र निर्वाचन निकायबाट सञ्चालन हुन्छ । यसले जीवन्त लोकतन्त्रको कामलाई प्रतिबिम्बित गर्दछ, जसले फरक विचार राख्नेहरूलाई ठाउँ दिन्छ ।द्र

यो बेइमान थियो ।

फ्रिडम हाउस प्रतिवेदन दुई भाग थियो । पहिलो, २० प्रतिशत भार दिइएको थियो, राजनीतिक अधिकारमा थियो । यहाँ भारतले ३४/४० अंक प्राप्त गर्‍यो, स्वतन्त्र र निष्पक्ष निर्वाचनको लागि पूर्ण अंक, निर्वाचन आयोगको निष्पक्षता, राजनीतिक दलहरू खोल्ने स्वतन्त्रता र विपक्षीहरूलाई आफ्नो शक्ति बढाउने अवसरहरू ।

यस भागमा, भारतले मतदान हिंसाबाट अव्यवस्थित र साम्प्रदायिक तनावबाट अप्रभावित थियो कि भनेर पूर्ण अंक प्राप्त गर्न सकेन । यो शायदै बहसयोग्य छ । वास्तवमा, सरकारले पारदर्शितामा ३/४ पनि पायो, जुन सायद अत्यधिक उदार थियो । त्यसैले सरकारी प्रतिक्रियाले फ्रीडम हाउसले भनेका कुराहरू मात्र दोहोर्‍याउँदै थियो ।

जहाँ भारतको मूल्याङ्कनमा चोट लागेको थियो, त्यहाँ अन्य ६० प्रतिशत नागरिक स्वतन्त्रताका लागि थियो, जुन स्वतन्त्रताको अंश पनि हो । यहाँ यसले खराब प्रदर्शन गर्‍यो (३३/६०) ।

अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता, धर्मको स्वतन्त्रता, शैक्षिक स्वतन्त्रता, भेलाको स्वतन्त्रता, गैरसरकारी संस्थाहरूलाई काम गर्ने स्वतन्त्रता (प्रतिवेदनले मेरो संस्थामाथि सरकारको आक्रमणको नाम दिएको छ, एम्नेस्टी इन्टरनेशनल इन्डिया, विशेष गरी), कानूनको शासन, न्यायपालिकाको स्वतन्त्रता । र पुलिस द्वारा आवश्यक प्रक्रिया को लागी आवेदन, भारत को रेटिंग कमजोर थियो ।

तर अंकले वास्तविकता मात्र झल्काउँछ ।

वास्तवमा, पाठकहरूले महसुस गरेको हुन सक्छ, भारतले राजनीतिक अधिकारको पक्षमा, स्कोर अब क्रेटर हुनेछ भन्ने आशा गर्नुपर्छ । तपाइँको विपक्षीलाई जेलमा राख्नु र तपाइँ विश्वव्यापी राजनीतिक अधिकार भएको लोकतन्त्र भएको बहाना गर्न सम्भव छैन ।

जब स्कोर घट्न थाल्यो, सुरूमा सरकार नतिजाबाट छक्क पर्‍यो, किनभने मोदी आफूले राम्रो काम गरिरहेकोमा विश्वस्त थिए । सरकारले इकोनोमिस्ट इन्टेलिजेन्स युनिटले भारतलाई ह्ब्त्रुटिपूर्ण लोकतन्त्रद्र मा डाउनग्रेड गर्न प्रयोग गरेको मापदण्डहरूको मन्त्रालयहरूबाट विवरण माग्यो - यद्यपि रिपोर्ट आफैंले स्पष्ट रूपमा कारणहरू उद्धृत गरेको छ: यसले ह्ब्प्राथमिक कारण नागरिक स्वतन्त्रताको क्षय थियोद्र र परिचय भनियो । नागरिकता को एक कारक को रूप मा धर्म को ।

फेरि, यो सबै पहिले नै सार्वजनिक दृश्य मा थियो । 'नयाँ भारत' मा अहिले के नयाँ छ त्यो लोकतन्त्र र यसको प्रक्रियामाथिको प्रत्यक्ष प्रहार हो ।

२०२४ को लोकसभा चुनाव र चुनाव पछि हामीले अब के आशा गर्ने? यदि मोदीले धेरै ठूलो बहुमत ल्याउन सफल भए र आफूले दाबी गरेको ४ सय सिट जित्ने हो भने, चुनाव रूस र उत्तर कोरियामा जस्तै देखिनेछ ।

नतिजाको कुनै विश्वसनीयता रहनेछैन र त्यो दाग सरकारको अर्को कार्यकालसम्म रहिरहनेछ ।

अर्कोतर्फ, २०१९ को तुलनामा कम सिट ल्याए पनि साधारण बहुमत ल्याउने हो भने यसपटक विपक्षीलाई सहजै हार मान्ने छैन । उनीहरूलाई पहिले नै थाहा छ उसले अख्तियारको दुरुपयोग गर्नेछ र उनीहरूलाई जेलमा राख्नको लागि आफ्नो कार्यालयको दुरुपयोग गर्नेछ ।

दक्षिण एसियामै स्वच्छ ऊर्जाका लागि नेपालको भूमिका महत्वपूर्ण छ : अर्थमन्त्री पुन

काठमाडौं । अर्थमन्त्री वर्षमान पुन अनन्तले नेपालको जलविद्युतमा गरिरहेको प्रगति दक्षिण एसियाली क्षेत्रमा स्वच्छ र नवीकरणीय ऊर्जा प्रवर्द्धनका लागि महत्वपूर्ण रहेको बताएका छन् ।

विश्व बैंक र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको संयुक्त वसन्तकालीन बैठकमा सहभागी हुन अमेरिकामा रहेका मन्त्री पुनले वासिङ्टनडिसीमा आयोजित 'एसियामा नवीकरणीय ऊर्जा संक्रमण' शीर्षक सत्रलाई सम्बोधन गर्दै नेपालको बिजुली आन्तरिक खपत मात्र नभई छिमेकी भारत र बंगलादेशसमेत निर्यात हुन लागेको बताए। सौर्य ऊर्जासँगै जलविद्युतको क्षमतालाई पूर्ण रूपमा उपयोग गर्ने प्रयासमा नेपाल रहेको उनको भनाइ थियो । 'नेपालले जलविद्युत् क्षेत्रमा गरेको उन्नति क्षेत्रीय स्तरमा नवीकरणीय ऊर्जा प्रवर्द्धन र विस्तारमा महत्वपूर्ण हुनेछ,' अर्थमन्त्रीले भने, 'किनभने उत्पादित बिजुली नेपालमा मात्र नभई भारत र बंगलादेशजस्ता ऊर्जाको माग बढी भएका छिमेकी मुलुकमा पनि उपयोग हुनेछ । प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल प्रचण्डको केही महिनाअघि सम्पन्न भारत भ्रमणका क्रममा आगामी १० वर्षमा १० हजार मेगावाट विद्युत् खरिद गर्ने सहमति भएको तथा नेपाल र बंगलादेशबीच ४० मेगावाटको विद्युत् व्यापार सम्झौता भएको उनले बताए । जसका कारण पनि दक्षिण एसिया क्षेत्रका लागि स्वच्छ महत्वपूर्ण हरित ऊर्जाको स्रोत नेपाल रहेको उनको भनाइ थियो ।

यद्यपि, जलविद्युत् उत्पादनको सम्भावनालाई पूर्ण रूपमा सदुपयोग गर्न ऊर्जा क्षेत्रमा लगानीको ठूलो आवश्यकता रहेको मन्त्री पुनले बताए । अन्तरदेशीय प्रसारणलाइनलगायत प्रसारण तथा वितरणसम्बन्धी पूर्वाधारमा ठूलो लगानी आवश्यक छ,' मन्त्री पुनले भने, 'हाम्रो आन्तरिक स्रोत मात्र त्यसका लागि पर्याप्त नभएकाले हामीले अन्तर्राष्ट्रिय लगानीकर्तालाई नेपालको जलविद्युतमा लगानी गर्न अपिल गरिरहेका छौँ ।' मन्त्री पुनले प्रसारणलाइन आयोजना निर्माणमा निजी क्षेत्रका लागि समेत बाटो खोल्ने योजनामा सरकार रहेको उल्लेख गरे । प्रक्रियामा रहेको नयाँ विद्युत् ऐनमा उक्त प्रावधान समावेश गरिएको जानकारी उनले दिए। आगामी सन् २०३५ सम्म नेपालले २८ हजार पाँच सय मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखेको र त्यसमध्ये १५ हजार मेगावाट क्षेत्रीय बजारमा निर्यात गर्ने योजना रहेको बताए । विश्व बैंक नेतृत्वमा एक हजार ६३ मेगावाटको माथिल्लो अरूण अर्धजलाशययुक्त आयोजना र एसियाली विकास बैंकको नेतृत्वमा ६ सय ७० मेगावाटको दुधकोशी जलाशययुक्त आयोजनाको वित्तीय व्यवस्थापनको अन्तिम तयारीको अवस्थामा रहेको जानकारी उनले बैठकलाई गराए ।

नेपालले हरित अर्थतन्त्रलाई जोड दिएको भन्दै मन्त्री पुनले त्यसका लागि निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गरिरहेको चर्चा गरे। जलविद्युत् आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक सामग्री आयात शुल्कमा उल्लेख्य कटौती गरिएको, विद्युतीय सवारीसाधनमा कर घटाइएको, सौर्य प्यानलका लागि अनुदान उपलब्ध गराइएको तथा लघु जलविद्युत् आयोजनामा अनुदान दिने नीति अख्तियार गरेको चर्चा मन्त्री पुनले गरे ।

यस्तै, उनले आन्तरिक खपतलाई पनि बढाइने नीति सरकारले लिएको जनाए। नेपालको ऊर्जा खपत दक्षिण एसियाका अन्य देशहरू भारत, बंगलादेश, पाकिस्तान, श्रीलंका र भुटानको तुलनामा कम रहेकामा पछिल्लो वर्षहरूमा स्वच्छ ऊर्जाको पर्याप्त उपलब्धतासँगै ऊर्जा खपत बढ्दै गएको उनको भनाइ छ ।

हालसम्म नौ हजार पाँच सय मेगावाटको पिपिए सम्पन्न भएको र थप १० हजार मेगावाट प्रक्रियामा रहेको तथा हालसम्म नेपालको कुल जडित क्षमता तीन हजार एक सय ५४ मेगावाट पुगेको बताए। जसमध्ये ६ सय ६२ मेगावाट नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, चार सय ९३ मेगावाट प्राधिकरणको सहायक कम्पनीहरू र बाँकी दुई हजार मेगावाट निजी क्षेत्रबाट उत्पादन भएको तथ्यांक उनले प्रस्तुत गरे । कार्यक्रममा विश्व बैंक समूहकी कार्यसञ्चालन प्रबन्ध-निर्देशक आना वियर्दे, विश्व बैंककै पूर्वी एसिया र प्यासिफिक क्षेत्रका अध्यक्ष मानुएला बी फेरो, विश्व बैंकका दक्षिण एसिया हेर्ने उपाध्यक्ष मार्टिन रेजर, इन्डोनेसियाका पूर्वाधार, यातायात तथा सामुद्रिक मामिला र लगानीसम्बन्धी मन्त्री रचमत कैमुद्दीन, एसियाली विकास बैंकका दक्षिणपूर्वी एसिया र प्यासिफिक क्षेत्र हेर्ने उपाध्यक्ष स्कट मोरिसलगायत सहभागी थिए ।

काठमाडौंमा मनाइयो पाकिस्तानको ८४औं राष्ट्रिय दिवस

काठमाडौ । पाकिस्तानको ८४ औं राष्ट्रिय दिवस मनाइएको छ । काठमाडौंस्थित पाकिस्तानी राजदूतावासले राजधानीमा विशेष कार्यक्रमको आयोजना गरेर राष्ट्रिय दिवस मनाएको छ ।

कार्यक्रमलाई सम्बोधन गर्दै नेपालका लागि पाकिस्तानी राजदूत अब्रार एच हाश्मीले सन् १९४० मार्च २३ मा पारित पाकिस्तान संकल्पको ऐतिहासिक महत्वबारे प्रष्ट पार्नभएको छ । उहाँले पाकिस्तान निर्माणमा लोकतान्त्रिक संघर्ष गरेका मुहम्मद अली जिन्नाको नेतृत्व र सो पुर्खाको योगदाानको समेत स्मरण गर्नभएको बताइएको छ ।

सन् १९६० मा कुटनीतिक सम्बन्ध स्थापना भएदेखि नै पाकिस्तान र नेपालबीच सुमधुर सम्बन्ध रहेको उल्लेख गर्दै भनिएको छ, 'यसबाट नै दुई मुलुकबीचको सम्बन्धमा बलियो बन्धन विकसित भएको हो ।' शिक्षा, स्वास्थ्य, रक्षा र द्विपक्षीय सम्बन्धमा विद्यमान सहकार्यको निर्माण, आईसीटीको योगदान र जलवायु परिवर्तनबाट उत्पन्न साझा सरोकारमा थप सहकार्य गर्न सकिने उहाँको भनाइ छ ।

उपराष्ट्रपति डा.रामसहायप्रसाद यादवको प्रमुख आतिथ्य रहेको उक्त कार्यक्रममा उपप्रधान एवम् परराष्ट्रमन्त्री नारायणकाजी श्रेष्ठ, पूर्व प्रधानमन्त्री तथा नेकपा एकीकृत समाजवादीका अध्यक्ष माधवकुमार नेपालको पनि उपस्थिति थियो । त्यस्तै, उपसभामुख इन्दिरा रानामगर, परराष्ट्र सचिव सेवा लम्साल, नेपाली सेनाका पूर्व प्रधानसेनापति, वरिष्ठ राजनीतिज्ञ तथा व्यापारिक अगुवा, निजामती तथा सैनिक अधिकारी, कूटनीतिज्ञ, काठमाडौंमा रहेको पाकिस्तानी समुदायका धेरै जना उपस्थित रहेको पाकिस्तानी दूतावासले जनाएको छ ।

प्रचण्ड, देउवा, ओलीजस्ता घाटेबैद्यले लोकतन्त्र मार्ने भए

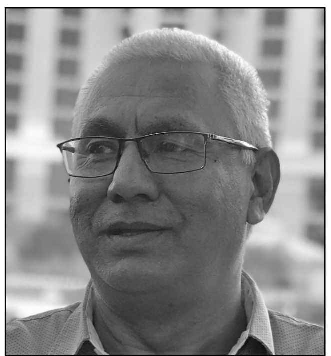

• राजन कार्की
rajan2012karki@yahoo.com

लोकतन्त्र लोकतन्त्र जस्तो छैन । लोकतन्त्र लुटको धन फुपुको श्राद्ध बन्यो ।

समृद्धि, सुशासन, समानता, विधिको शासनका नाममा आएको थियो लोकतन्त्र । १८ वर्षमा त व्यक्ति पनि बालिग हुन्छ । नेपालको लोकतन्त्र बालिग हुनै सकेन । आलेकतान्त्रिक कुपोषणले लोकतन्त्र टाक्सिदै टाक्सिदै थलिएको क्षयरोगीको बिरामीजस्तै भएको छ । कुनै पनि बेला मृत्यु हुनसक्छ ।

ब्रम्हनालमा पुगेको बिरामी घाटे बैद्यको करामतले चमत्कार भएर कहिले कहिले बौरिएर फर्कन्छ । घाटे बैद्य बनेका उनै प्रचण्ड, देउवा, ओलीहरूले ब्रम्हनालमा पुगेको लोकतन्त्रको बचाएर ल्याउन सक्लान् त ?

किन पनि श्विास छेन भने यी राजनीतिक घाटे बैद्यहरू विषालु औषधिका पारखी छन्, यिनले दिएको स्वार्थको बिषालु औषधिले लोकतन्त्र बाँच्ने र बचेर घाटबाट फर्कने सम्भाबना झन झन क्षिण बन्दै गएको छ ।

८ वर्ष लगाएर लेखिएको संविधान कागजको खोस्टो भइसक्यो । २०७४ पछि २०७९ को निर्वाचनपछि यति धेरै काण्डहरू सार्वजनिक भए कि जनादेश त यिनका लागि सरकारी जग्गा, उद्योग र जग्गा, जहाजदेखि सुनसम्म, शरणार्थीदेखि लघुवित्त र सहकारीसम्म मात्र होइन, शरणार्थीका नाममा नागरिक बेच्ने लाइसेन्स सावित भयो ।

यस्ता द्रव्यपिचास, सत्तापिचास, शक्तिपिचास प्रवृत्तिले देशको बर्बादीमात्र हुने हो । सग्लो देशको अस्तित्व मटियामेट बनाउन यिनै कारक बन्ने पक्का छ ।

आज देश अराजक छ, अस्थिर छ । नेपालको राज्य सञ्जाल नै नागरिकलाई अनागरिक बनाएर मानव तस्करीमा संलग्न भएको छ । संसद, सडक र नेपाली समाजमात्र होइन, राष्ट्र संघ र अमेरिकालगायतका भुटानी शरणार्थीलाई स्वीकार गर्ने मुलुकहरू समेत वर्तमान राजनीतिक र प्रशासनिक नेतृत्वप्रति अविश्वास गर्ने अवस्थामा पुगेको छ । नेपाललाई विश्वले गिज्याउन थालिसक्यो ।

नेपालको साख धुलोपिठो बनाए शासक र प्रशासक मिलेर । यसलाई भनिन्छ, राज्यद्रोह, राष्ट्रघात । ठूला पार्टीका ठूला साना नेता र प्रशासकसमेत मानव तस्करीमा नराम्ररी बदनाम बनेका छन् । नेपालको अन्तर्राष्ट्रिय विश्वसनीयता खत्तमै पारिदिए । यदि अन्य भ्रष्टाचारका ठूला साना घटना र भुटानी शरणार्थी मामिलामा दोषीमाथि कारवाही हुन सकेन भने नेपाल असफल राष्ट्रको भूमरीमा पर्नेमात्र होइन, बढ्दो विदेशी दबाब निर्णायकसमेत बन्न पुग्नेछ ।

लेखक डा.सुभाष काश्यप र विश्वप्रकाश गुप्ताले तयार गरेको राजनीतिक कोषमा राष्ट्रघातीमा क्विजलिङ र लेण्डुप दोर्जीको नाम उल्लेख छ । क्विजलिङ युरोपका थिए भने लेण्डुप १९७५ मा सिक्किम भारतमा बिलय गराउने नेता थिए । देश बेचुवाको अर्को नाम क्विजलिङ अथवा लेण्डुप दोर्जी भन्ने पर्याय यसरी चलेको देखिन्छ । नेपालमा तिनको नयाँ संस्करण बढेका छन् ।

१० वर्षे जनयुद्धका घाउहरू चर्किरहेकै छन् । संक्रमणकालीन न्याय व्यवस्था सम्पन्न भएको छैन । संविधान कार्यान्वयन भयो भनेर गफ हाँक्नेहरू हाँकिरहेका छन् । संविधान बनेर २०७४ पछि २०७९ मा पनि निर्वाचन भयो । राजनीति र प्रशासन संयन्त्र निर्वाचन र दलीयताको भ्रष्टाचारी दलदलमा पो फसेको देखियो । राष्ट्रिय मुद्दाहरू एकपछि अर्को थपिदैछन् । लोकतन्त्र आएपछिका १६ वर्षमा विदेशी हस्तक्षेप र चलखेल यसरी बढ्यो कि राजनीतिभन्दा विदेशनीति बढी देखिन थालेका छन् । अस्तित्वभन्दा पराधीनता बढेको छ । सत्ता र शक्तिको राजनीतिक भागबण्डाले अफिमको नशाजस्तै सत्ता र शक्तिको नशामा लठ्ठिन पुगेका नेताहरूले आफू उभिएको लोकमतको धरातलको नैतिक आधारसम्म पनि सुस्थिर राख्न सकेनन् । नेतृत्व अनैतिक सावित हुनपुगेका छन् । अब भन्न थालिएको छ- नेता भ्रष्ट हुनसक्छन्, पार्टी होइन । जनतालाई भ्रमित पार्न कति जानेका चटकेहरूले ।

जब विश्वासको संकट पर्छ, त्यतिबेला आशंकाको कालो बादलले घेर्छ । संसदको निर्वाचन, निर्वाचित सरकार र स्थायी सरकार प्रशासनले सुशासन र समृद्धि दिन सकेनन्, अनैतिकता बढी देखिदैछ । जनताले साथ दिए, मत दिए, विश्वास दिए । जनबल दिए । यो जनबल पाएकाहरूले त राष्ट्रघाती भ्रष्टाचारदेखि मानव बेचबिखन नै पो गर्नथाले । मतदान गर्न जनताको धर्म हो, धर्म निभाए । अभिभावकत्व दिनुपर्ने नेतृत्वले हो, नेतृत्व भ्रष्टाचारको भाङ्मा लठ्ठिन पुग्यो । यो दुःखद छ ।

आउन त सुशासन आउनुपर्ने हो, नेपाली संसार त दुर्गन्धपुर बन्यो । सडकदेखि समाचारसम्म संसद, सरकार र नेतृत्वप्रति घृणा व्यक्त भइरहेको छ । लोकतान्त्रिक नेपाल दुर्गन्धपुरजस्तो लाग्छ । स्वर्ग बनाउनेहरू कहाँनेर चुक भयो, कहाँनेर संवैधानिक सुधार आवश्यक छ, बहस नै गर्दैनन् । बस्, पार्टीकरण, राजनीतिकरण, व्यक्तिकरण र भ्रष्टीकरण यिनको एजेण्डा बनेको छ । लोकतन्त्रको उपहास उडाउने काम भइरहेको छ । लोकतन्त्र लूटतन्त्र हो भन्ने प्रमाणित भयो अब ।

जे नहुनु पर्ने त्यही भइरहेको छ । भ्रष्टाचार कहिले बिधिको शासन हुनसक्दैन । विधि निर्माताको पदमा बसेर ठेकेदारी चलाउन खोज्नेहरू सौ मुसा खाकर बिल्ली चली हजको चरित्र देखाइरहेका छन् । यस्तो चरित्रले नीति, नैतिकता र लोकाचार कायम रहनसक्दैन । निष्ठा नै नभएकालाई कानुन के, संविधान के ? संसद, सरकार र प्रशासनमा बस्नेले नङ्गा नाचे हजार दाउको प्रहसन देखाइरहेका छन् ।

सुशासन आउँछ भन्ने अपेक्षाले सुकेका आँतहरू आलै छन् । प्राकृतिक र पार्टी पीडित आँखा ओभाएका छैनन् । सुशासन आउँछ भनेको कुशासन बढ्यो । यो अति दर्दनाक यथार्थ हो । परिवर्तन भयो, हिन्दुराष्ट्र र राजतन्त्र फालेर आयो के ? नेतृत्वको असफलता र अकर्मण्यताको महगो मूल्य देश र जनताले चुकाइरहेका छन् । किनकि जनसेवक, देशभक्त कोही जन्मिन सकेनन् । महाराजा धेरै जन्मिए, राजनेता एकजना पनि उत्पादन हुनसकेन । लोकतन्त्रको कारखानाबाट भ्रष्टाचार उत्पादन भइरहेको छ । भ्रष्टाचार लोकतन्त्रका लागि नर्ककुण्ड हो, जहाँ हामी चोपलिएका छौं । नेपाली नेतृत्वले खनेको नर्ककुण्डमा बाँच्न अभिशप्त छन् ।

देशका परिवर्तनकारी शक्ति थिए, तिनीहरू सत्ता स्वार्थन्धहरू कहिले स्वाधीनता र नागरिक सर्वोच्चता, कहिले अर्जुनदृष्टि र अग्रगमनका कुरा गर्छन् । व्यवहारमा स्वार्थन्ध बनेर पराधीनताका पछि आँखा चिम्लेर दगुरिरहेका छन् । यही चरित्रका कारण कहालीलाग्दो अनिष्ठको काला बादल मडारिन थालिसक्यो ।समयमै हामीले सत्य बुझ्न र अस्तित्वरक्षामा लागेनौं भने हातका सबै गुमाएर पुर्पुरोमा हात राखेर थक्क थक्क हुनुपर्ने दिन टाढा छैन ।

नेता सत्ताका पुजारी, सत्तालिप्साका भोका देखिए । यिनलाई देश र देशभक्तिप्रति कत्ति पनि आकर्षण छैन । यिनको उद्देश्य आर्थिक लाभ हो । देश र जनतामाथि किर्ना बनेर चुस्न पाइन्छ भने लम्पसार पर्न पनि तैयार देखिए हाम्रो नेतृत्व । कति दयनीय भयो राजनीति र प्रशासन सञ्जाल । मूल्याङ्कन नै गर्ने हो भने जोजति नेताहरू छन्, ती सबै बिसर्जनवाद, लम्पसारवादमा भिजेको देखिन्छ, ती कुनै पनि राष्ट्रघाती लेण्डुप, मिर्जाफर अथवा क्विजलिङ भन्दा कहाँ कम छन् र ? नीति हरायो, नैतिकता मऱ्यो । सिद्धान्त र प्रतिवद्धता केही बाँकी रहेन ।

पार्टी पंक्तिभित्र प्रचूर राष्ट्रवादी पनि छन् । तर तिनमा विद्रोह गर्ने हिम्मत छैन । विवेक छ, बोल्न सक्दैनन् । ती चोखा युवाहरू छायाँमा छन्, आँट गर्दैनन् ।

पार्टी नेतृत्व स्वार्थी, स्वार्थी नेतृत्वमा थिचिएका विवेकशीलहरू । अनि कसरी अनैतिक क्रियाकलापप्रति सार्वजनिक असन्तुष्टि देखिनसक्छ र ? यो चरित्र नेपाली राजनीतिक र प्रशासनिक स्वायत्तताका लागि खतराको घण्टी हो । यो घण्टी बज्न थालिसकेको छ ।

कांग्रेसमा नीति र नैतिकता छैन । यो कुरा सांसदलाई थाइलेण्डको बेश्यालयसम्म पुऱ्याउनुले प्रष्ट भइसकेको थियो, तर अनेक काण्डमा मुछिए पनि देउवा नै प्रजातन्त्रका बिडा उठाउने नेता हुँ भन्छन् । सर्वहारा सर्व आहारावादी भइसक्यो । अलि सग्लो एमाले थियो, त्यो पनि बदनामीको रामनामी ओढेर पानीमाथिको ओभानो हुन कसरत गरिरहेको छ । नयाँ निस्केका राष्ट्रिय स्वतन्त्र र युवा नेतृत्व भएको राप्रपा लगायनका केही साना पार्टी परीक्षामै छन् । समष्टिमा भन्नुपर्दा नेपाल अन्धकारतिर धकेलिदै छ । प्रश्न छ, उज्यालो दिने कसले ?

पढथ्यौं हामी बसीकन सँगै वेद, बाइबल, नमाज
पसेकेही नरपशुहरू ध्वस्त पारे समाज ।

मऱ्यौ ज्यूँदै त्यो जस्ले बिर्सियो देशको माटो
बाँच्यो त्यो मरेर पनि जस्ले सम्झियो देशको माटो ।

कायर भएर पटक पटक मर्नुभन्दा
बहादुर भएर एकै पटक मर्न सकौं ।

- अभियानवाणी

अभियान
साप्ताहिक

सम्पादकीय

जनताका लागि उपलब्धिमुलक रहेन २०८० साल

गएको शनिबारबाट २०८१ नयाँ वर्ष सुरु भएको छ । २०८० लाई हेर्दा जनताका लागि खासै उपलब्धिमूलक हुन सकेन । राजनीतिक दलहरूकै कारण सरकारले पनि उपलब्धिमूलक कार्य गर्न सकेको देखिएन । प्रधानमन्त्री एवं माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष समेत रहेका पुष्पकमल दाहालको चरित्रले गर्दा गत साललाई उथलपुथलको वर्ष मान्न सकिन्छ । २०७९ मंसिर ४ गते भएको निर्वाचनमा कांग्रेस लगायतका दलहरूसँग गठबन्धन गरेर निर्वाचनमा गएका माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाललाई कांग्रेसले प्रधानमन्त्री नबनाउने भएपछि उनी नेकपा एमालेको शरणमा पुगेका थिए । एमाले सहितका दलको सहयोगमा २०७९ पुस १० गते प्रधानमन्त्रीमा नियुक्त भएका दाहाल आफूँ प्रधानमन्त्री भएको २ महिना नपुग्दै फेरी नेकपा, एमालेसँगको सहकार्य तोडेर कांग्रेसकै शरणमा पुगेका थिए । २०७९ फागुन २५ गते राष्ट्रपतिको निर्वाचन हुने भएपछि राष्ट्रपति आफ्नो पार्टीले पाउनुपर्ने अडानमा रहेको कांग्रेसले पुष्पकमल दाहालको सहयोग र समर्थनमा पार्टीका वरिष्ठ नेता रामचन्द्र पौडेललाई राष्ट्रपति बनाउन सफल भएको थियो । नेकपा एमाले सहितका दलहरूसँगको सहकार्य तोड्दा प्रधानमन्त्री दाहालले एमालेसँगको सहकार्य कम्फटेबल भएन भन्ने अभिव्यक्ति दिएका थिए । फेरी तिनै दाहालले कांग्रेससँगको सहकार्य कम्फटेबल र आफ्नो पार्टीलाई उपलब्धिमूलक नभएको भन्दै २०८० फागुन २१ गते कांग्रेससँगको सहकार्य तोडेर नेकपा एमाले सहितका दलहरूसँग सहकार्य गरेका छन् ।

प्रधानमन्त्री दाहालकै अस्थिर चरित्रका कारण राजनीतिक संकट समेत बढ्दै गएको छ । संघीय सरकारमा फेरबदल हुनासाथ त्यसको प्रत्यक्ष असर प्रदेश सरकारमा परेको छ । पुष्पकमल दाहालले आफ्नो १४ महिने कार्यकालमा संसदबाट तीन पटक विश्वासको मत लिईसकेका छन् भने प्रदेश सरकारमा पूर्वमुख्यमन्त्रीहरू पनि त्यत्तिकै रहेका छन् । सयौंको संख्यामा मन्त्रीहरू बनेका छन् भने पूर्व मुख्यमन्त्री पनि त्यत्तिकै रहेका छन् । लोकतान्त्रिक चरित्र अनुसार नत संघीय सरकार सञ्चालन हुन सकेको छ नत प्रदेश सरकारका नै । संघीय संसद र प्रदेशसभाहरू प्रधानमन्त्री, मन्त्री र मुख्यमन्त्री र मन्त्री उत्पादन गर्ने कारखाना मात्र बनेका छन् । प्रदेश सरकारहरू संघीय सरकारको फेरबदलको मार खेप्न बाध्य पारिएकाले गर्दा संघीयतामाथि नै प्रश्न उठ्न थालेको छ । विज्ञहरूले प्रदेशसभाको औचित्य समेत प्रष्ट पार्न सकिरहेका छैनन् । त्यसैले गर्दा प्रदेशसभा खारेज हुनुपर्ने माग समेत उठ्दै आएका छन् । प्रदेशसभाको खारेजीको माग गर्नेहरूले केन्द्रीय सरकार र स्थानीय तहलाई बलियो र कानुनी रुपमै सक्षम बनाएर प्रदेशसभा खारेज गर्नुपर्ने बताइरहेका छन् । प्रदेश सरकारहरू संघीय सरकारको छत्रछायाँमा बन्ने भएकाले गर्दा त्यस्ता सरकारहरूबाट जनताले आवश्यक पर्ने सेवा सुविधा समेत नपाउने र अत्याधिक खर्चमात्र बढेको हुनाले त्यसलाई नियन्त्रण गर्न समेत प्रदेश सभाहरू खारेजी गरिनु आवश्यक रहेका छ ।

केन्द्रीय सरकार निर्माणमा समेत ठुला भनिएका कांग्रेस, एमाले, माओवादीलाई अन्य साना दलहरू रास्वपा, राप्रपा एकीकृत समाजवादी, जसपा, जनमत, नागरिक उन्मुक्ति पार्टी लगायतले पालो पालो सहयोग गरिरहेका छन् । २०८० कांग्रेसका सभापति शेरबहादुर देउवा नेकपा एमालेका अध्यक्ष केपी ओली र माओवादीका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालकै कब्जामा सरकारहरू निर्माण हुने र भत्किने गरे । साना दलहरू त जो जसको नेतृत्वमा सरकार बनेपनि आलोपालो सरकारमा जाने गरेकाले गर्दा साना र नयाँ दलहरूले समेत उपलब्धिमूलक कार्य गर्न नसकेको देखिएको हुनाले २०८१ सालपछि यहि क्रम जारी रहने प्राय निश्चित जस्तै देखिएको छ । दलहरूले जनतालाई विश्वासमा लिएर अघि बढ्नुपर्नेमा त्यसो हुन नसकेको र ठुला ठुला झुठा आश्वासन बाँडेर निर्वाचन जित्नु र सरकार बनाउन उनीहरू सफल भएपनि नैतिक रुपमा दलहरू पराजित हुँदै गएका छन् । जनताले दलहरूलाई विश्वास गर्न सकिरहेका छैनन् । त्यसको एउटा कारण हो झुठा आश्वासन दिनु । यी सबै कारणहरूले गर्दा २०८० जनताका लागि उपलब्धीमूलक नभएको हामीले ठहर गरेका छौं । अब २०८१ लाई स्वागत गर्दै २०८१ जनताका लागि उत्साहवर्द्धक बनाउन राजनीतिक दल र सरकार लागि परोस् भन्ने हाम्रो कामना रहेको छ ।

संघीयतामाथि प्रदेश (अ)राजनीतिको प्रहार

अच्युत वाग्ले

संघीय संविधान लागू भएयताका साढे आठ वर्षमा संघमा दसवटा सरकार फेरिएका छन् । यो संविधानअन्तर्गत दोस्रो निर्वाचन सम्पन्न भएयताका विगत पन्ध्र महिनामा प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाललाई काँध थाप्ने राजनीतिक समीकरण नै तीन पटक फेरिएको छ । सरकार फेर्ने रोग संघमा भन्दा प्रदेशमा थप गम्भीर देखिएको छ । कोशी प्रदेशले पन्ध्र महिनामा पाँचवटा सरकार भोगिसकेको छ र अर्को परिवर्तनको संघारमा देखिएको छ । परिणामस्वरूप पन्ध्र महिनामा सबै प्रदेशमा कम्तीमा तीनवटा सरकार फेरिइसकेका छन् । संघमा हरेक पटक सत्ता राजनीतिको समीकरण बदलिनेबित्तिकै त्यसको असर विद्युतीय गतिमा प्रदेश सरकारको अस्तित्वमा पर्ने गरेको छ । यो नियतिको पहिलो सिकार नेपालको संघीयता भएको छ । र, यतिखेर संघीयता अन्तर्गतको प्रादेशिक इकाइ बदनाम हुने सबभन्दा ठूलो कारण पनि यही देखिएको छ ।

सामान्यतः मुलुकको अनन्त अस्तित्वको सैद्धान्तिक दृष्टिमा संविधानको साढे आठ वर्ष लामो नमानिन सक्छ । समग्र सकारात्मक र सिर्जनात्मक मार्गमा निर्विघ्न अघि बढ्न सक्दा पनि हरेक नयाँ शासकीय प्रणाली लागू भएपछिका एक–डेढ दशक त्यसलाई पूर्ण क्रियाशील बनाउन चाहिने कानुनी र संस्थागत संरचना विकासका लागि लाग्नु स्वाभाविक हो । यस अर्थमा नेपालको संघीय शासन प्रणाली पनि दर्बिलो खुट्टा टेक्ने कसरतमै रहनु अस्वाभाविक होइन । तथापि, मुलुकले अपनाएको राजनीतिक प्रणाली संविधानका अक्षर एवं भावना र जनअपेक्षाअनुरूपकै बाटोमा अग्रसर भएको छ वा छैन भन्ने संकेत र छनकको आकलनका लागि चाहिँ यो साढे आठ वर्ष छोटो समय होइन । आफ्नै जीवनकालमा आफ्नो र मुलुकको उन्नति देख्न आतुर नागरिकका लागि त यो अवधि निकै लामो लाग्छ । चिन्ता के हो भने, नेपालले संसारकै अब्बल लोकतान्त्रिक र समावेशी भनेर अपनाएको संविधान र यसले संस्थागत गरेको संघीय राज्य प्रणाली अपेक्षाकृत पूर्ण क्रियाशील हुने आशाप्रद दिशामा अगाडि बढेको छैन । यसको जग मजबुत हुनुअगावै मुलुक अर्को राजनीतिक परीक्षणको अस्थिरतामा फस्ने आशंका द्रुत गतिमा घनीभूत हुँदै गएको छ । संघीयताले राज्यको ढुकुटी रित्यायो, जनताले पाउने सेवासुविधा वृद्धि गरेन, मुख्यगरी प्रादेशिक संरचना बोझिलो एवम् उपलब्धिविहीन भयो र सिंगो संघीय शासन प्रणाली नै 'माटो सुहाउँदो' भएन भन्ने जस्ता आलोचना यसका वैचारिक विपक्षीले बर्साइरहेका छन् । संघीय संविधान लागू हुनुलाई आफ्नो राजनीतिक पराजय र पतनको कारण ठानेका दक्षिणपन्थी र परम्परागत एकात्मक राज्यका पक्षधरले संघीयताको यसरी समूल तेजोबध गर्न खोज्नुको कारण बुझ्न सकिन्छ ।

यी अनुमान गर्न सकिने प्रतिशोधी आलोचना र आक्रमणलाई निस्तेज पार्ने र 'ऐतिहासिक' उपलब्धि भनिएको संघीय प्रणालीलाई उन्नत राजनीतिक व्यवहार र सादृश्य उदाहरणीय परिणामले अब्बल साबित गर्ने जिम्मेवारी यसका संवाहक एवं वर्तमान सत्ता राजनीतिका खेलाडी राजनीतिक दल र तिनका मठाधीशसरहका नेताहरूको हो । मुलुकप्रतिको राजनीतिक जिम्मेवारीबोध, संघीयताको भावना तथा मर्मअनुरूपको आचरण र परिष्कृत लोकतान्त्रिक राजनीतिक संस्कारको अनिवार्य उदाहरण नेता र पदाकांक्षीहरू आफैं बन्न सक्दा मात्र संघीय प्रणाली संस्थागत, दिगो र सार्वजनिक सेवा दिन सक्ने हुन्छ ।

अहिले संघीय प्रणालीमाथि कतैबाट वास्तविक जोखिम छ भने यो व्यवस्थाका स्वाभाविक विरोधीहरू भन्दा बढी यसका पक्षधर भनिन रूचाउने तर तुच्छ स्वार्थका लागि गैरसंघीय, असभ्य र अलोकतान्त्रिक राजनीतिमा लिप्त भएकाहरूबाट छ । विशेषतः निर्णायक हैसियतका दल र यसका मुट्ठीभर निर्णायक नेताले राजनीतिक संघीयता (पोलिटिकल फेडेरालिजम) को अवधारणालाई आत्मसात् र अभ्यास गर्न सारमा इन्कार गरिदिएका छन् । यही कारण संघीय संवैधानिक संरचनाका अरू तीन खम्बा– संवैधानिक संघीयता, प्रशासनिक संघीयता र वित्तीय संघीयता पनि परिणाम दिन असफल भएका छन् ।

संघीयतालाई सिध्याउने अभीष्ट राख्नेहरूले अक्सर अघि सार्ने गरेका प्रादेशिक सरकारको (थप) व्यवस्थाले मुलुकमाथि आर्थिक भार बढेको र शासकीय पद्धतिमा योगदान नगरेको आलोचनाको सतही तहभित्र गम्भीर राजनीतिक बदनियत लुकेको छ । नेपालको संघीय राज्य संरचनालाई मौलिक स्वरूप वा पहिचान नै प्रदेश विधायिका र कार्यपालिकाहरूको सिर्जनाले (मात्रै) सम्भव बनाएको हो । केन्द्रीय र स्थानीय दुई तहका सरकारको अस्तित्व, अभ्यास र अनुभव त कुनै न कुनै रूपमा मुलुकले छ–सात दशकदेखि गर्दै आइरहेको थियो । यसर्थ, प्रदेश सरकार र त्यो तहका राजनीतिक एवम् प्रशासनिक इकाइलाई केही शक्तिले वकालत गरेबमोजिम, संघीय खाकाबाट हटाउनेबित्तिकै सिंगै संघीयताको पारिभाषिकी

(नोमनक्लेचर) र औचित्य (न्यासनल) स्वतः पराजित हुन्छ । त्यसैले, प्रादेशिक राजनीति संघीयता रक्षाको यो राजनीतिक बाध्यतालाई दोहन मात्र गर्ने मनसायप्रेरित हुनु हुँदैन । प्रादेशिक सरकार र व्यवस्थापिका अहिलेको जस्तो निष्प्रभावी र अकर्मण्य हुने अपेक्षा किमार्थ गरिएको होइन । यो प्रवृत्तिले संघीयता सबल बनाउन कुनै योगदान गर्न सक्दैन । संघको सत्ता राजनीति झन् फोहोरी र अस्थिर भएकोतर्फ औंला उठाउन नसकिने होइन । तर प्रदेश सरकारले संघीय सरकारले भन्दा राम्रो शासकीय र राजनीतिक असल अभ्यासको नजिर स्थापित गर्न सक्नु संघीयता अवलम्बनको औचित्य स्थापनाका लागि थप महत्त्वको हुन्छ । राजनीतिक संघीयताको अवधारणागत आधारः निर्णयाधिकारको निक्षेपीकरण (डिभोलुसन अफ डिसिजन–मेकिङ अथोरिटी), शक्तिको बाँडफाँट (डिभिजन अफ पावर) र लोकतन्त्रका मर्म एवम् मूल्य (नर्मस् एन्ड भ्यालुज) को राजनीतिक संगठनका सबै तहबाट निःसर्त पालना गराउने असल नियतसम्मको अपेक्षा राष्ट्रले मुलुकको राजनीतिक नेतृत्वबाट गर्नु स्वाभाविक हो । दुर्भाग्यवश, मुलुक र प्रणालीमाथि सांघातिक प्रहार यहीँनिर भएको छ ।

शीर्ष नेतृत्वले आफ्नो दलका प्रदेश तहका समिति र इकाइलाई त्यहाँको परिस्थितिअनुरूप आवश्यक राजनीतिक निर्णय लिने अधिकार र स्वतन्त्रता दुवै दिएको छैन । त्यस्तै, प्रदेश तहको नेतृत्व पनि आफ्नो योग्यता, चरित्र, त्याग र नेतृत्व क्षमताका आधारमा भन्दा व्यक्तिगत अनुग्रह, संरक्षण र चाकडी–चाप्लुसीबाट छानिने गरेकाले त्यस्तो निर्णय लिने स्वतन्त्रता अभ्यासमा ल्याउने हिम्मत गर्न सक्दैन । राजनीतिक दलले संघीय संरचनाको समानान्तर रूपमा आ–आफ्नो दलका साङ्गठनिक संरचनाको अस्थिपञ्जर खडा गरे पनि उनीहरूलाई स्वविवेकी निर्णयाधिकार र स्वायत्तता दिन सकिरहेको छैन । यथार्थमा, चाहिरहेको छैन । यही कारण कुनै पनि दलको प्रदेश प्रमुख वा मुख्यमन्त्रीले केन्द्रीय नेतृत्वको मुख नताकी आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रका मुद्दा र प्राथमिकताबारे निर्णय लिन सकिरहेका छैनन् । प्रादेशिक तहको राजनीतिक समीकरणबारे उनीहरू आफैं निर्णय लिन अक्षम साबित भइरहेका छन् । भारतलगायत संघीय शासन प्रणाली भएका कुनै पनि मुलुकमा यो तहको केन्द्रीय तानाशाही लादिएको विरलै भेटिन्छ । केन्द्रीय नेतृत्वले राजनीतिक स्थायित्व र विकासका प्राथमिकताका आधारमा राजनीतिक समीकरणमा सहभागी हुने वा त्यसबाट बाहिरिने छुट प्रादेशिक नेतृत्वलाई दिने संघीयतासम्मत उदारभाव प्रदर्शन गर्न सक्नुपर्छ । यसले प्रादेशिक तहको राजनीतिक अस्थिरतालाई अवश्य केही घटाउनेछ र संघीय प्रणालीलाई असफल हुनबाट बचाउनेछ । प्रादेशिक नेतृत्व पनि त्यसका लागि आफैं अग्रसर र तयार रहनुपर्छ ।

संघीयतामा राज्यका प्रमुख तीन अंग– कार्यपालिका, व्यवस्थापिका र न्यायपालिकाबीच शक्तिपृथकीकरण (सेपरेसन अफ पावर) त हुन्छ नै । संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय सरकारकाबीच शक्तिको बाँडफाँट पनि उत्तिकै प्रस्टसँग भएको हुन्छ । नेपालको संविधानले गरेको यस्तो व्यवस्था खराब छैन । तर त्यसको अभ्यास आदर्श मात्रा र शैलीमा पटक्कै हुन सकेको छैन । प्रदेश संसदीय दल र त्यस तहका संगठनलाई केन्द्रीय आदेश र आशयमा काम गर्ने कानुनी बाध्यता कतै छैन । तर उनीहरू आफैं स्वतन्त्रताको अभ्यास गर्न तयार छैनन् । यो लाचारीपनको मूल्य संघीयताले चुकाउनुपर्ने अवस्था सिर्जना भएको छ । संघीयताको विकास र उपराष्ट्रिय तहको स्वायत्तताका लागि उदार लोकतन्त्र साधन र साध्य दुवै हो । यो साधन हो, किनकि लोकतान्त्रिक पद्धति र अभ्यासबाटै संघीयता संस्थागत हुन्छ । संघीयता सञ्चालन एवं संस्थागत भएपछि मात्र लोकतन्त्र उन्नत र दिगो हुन्छ, तसर्थ यो साध्य हो । उन्नत लोकतन्त्र संसद्भित्र खेलिने अङ्कगणितीय बहुमतको खेलभन्दा धेरै फराकिलो आयामको हुन्छ र हुनुपर्छ । वैचारिक आदर्श, व्यवस्थाको मर्यादा, लोकलाज, असल नियत, अरूको असल गुण र फरक मतको सम्मान गर्ने संस्कार, सार्वजनिक जावफदेहिता, जनभावनाको प्रतिनिधित्व र कदर कुनै पनि पक्षबारे बिलकुल निःस्पृह भएर निहित स्वार्थका लागि गरिने राजनीतिक दाउपेच, तिकडम र सत्ताको फोहोरी छिनाझपटी लोकतन्त्र होइन ।

प्रदेशसभा सदस्यको एक मतले नै सरकार बन्ने वा भत्कने नाजुक सन्तुलन अस्थिरता र अमर्यादित राजनीतिको मूल बनेको छ । दीपक मनाङे प्रवृत्तिको एक मतले हरेक सरकारको अस्तित्वलाई सधैं तरबारको धारमा राखिराख्ने कोरा अङ्कगणितभन्दा एक इन्च पनि माथि उठ्न नसकेको राजनीति (संघ र खासगरी प्रदेशको) का कारण संघीयताप्रतिको आम वितृष्णा मौलाएको हो । आफ्नो बदनियत र सत्तालिप्सा लुकाउन यस्तो अस्थिरताको सम्पूर्ण दोष त्रिशंकु संसद् पैदा गराउन जिम्मेवार मिश्रित प्रतिनिधित्व प्रणालीमाथि थुपारेर संघीयताको पक्षधर भनिने उच्च राजनीतिक नेतृत्व नै संवैधानिक अस्थिरताको अप्रत्यक्ष वकालत गरिरहेको छ । वास्तविक समस्याचाहिँ उनीहरूमा हाबी भएको लोकतान्त्रिक आचरण र लोकतन्त्रसम्मत राजनीतिक व्यवहारको खडेरी हो । संविधान वा कानुन फेरेर मात्रै परिस्थिति फेरिँदैन । नियत नै सुध्रिनु आवश्यक छ । दल बदली र सग्लो राजनीतिक दल नै फोडेर सत्ताको जोडघटाउमा लाग्ने विकृतिलाई संविधानका अक्षरले रोक्न सक्दैनन् ।

लोकतन्त्रका दुई अपरिहार्य अभ्यास पूर्ण खारेजीमा परेका छन् । पहिलो, संसदीय अङ्कगणितले किटेको जनमतको म्यान्डेटअनुसार मात्र भूमिका खोज्ने र सत्तामा त्योभन्दा ठूलो हिस्सेदारी चाहिए नयाँ जनमत पर्खिने धैर्य र परम्परा दुवै शून्यमा छन् । दोस्रो, सबै दलमा आन्तरिक लोकतन्त्रको उत्तिकै अभाव छ । कस्तो योग्यता र चरित्रका पात्र व्यवस्थापिकामा निर्वाचित गराउने भन्ने कुनै परिभाषित मापदण्ड पुराना र ठूला भनिएका दलमा समेत छैन । शक्तिशालीहरूको हैकमवाद निर्णायक छ । तृणमूल तहदेखि संश्लेषित र परिष्कृत हुँदै आकार ग्रहण गर्नुपर्ने दलविशेषका वैचारिक धरातल र पात्रका चारित्रिक आदर्शका पक्ष राजनीतिक बहसबाट बाहिर छन् । विधि पालना गर्नेभन्दा विधि मिच्ने प्रतिस्पर्धा सनातन भएको छ । लोकतन्त्रलाई यसरी 'लुकेर घिउ पिउने सिरक' मात्र बनाएपछि संघीयता संकटमा पर्दै जानु आश्चर्य होइन । संघीयता पंगु भएका मुलुकहरूको अनुभवले त्यही साबित गर्छ ।

देशभरिका सबै प्रदेशको राजनीति यसरी निरन्तर तरल भइदिँदा संघीयतामाथि दोहोरो घात पर्छ । दलहरूका प्रदेशिक तहको नेतृत्वले जबसम्म संघमा हुने राजनीतिक फेरबदलको प्रभाव अवाञ्छित तवरले प्रदेश राजनीतिमा पर्न नदिने हैसियत प्रदर्शन गर्न सक्दैन, संघीयता सुशासनको वाहक बन्नै सक्दैन । यसको असर सतहमा देखिने राजनीतिक घटनाको शृत्त्लाको मनोरञ्जनभन्दा धेरै गहिरो हुन्छ । संविधानले दिएका अधिकार आंशिक रूपमा प्रयोग गर्न पनि प्रादेशिक सरकार अक्षम हुन्छन् । अहिले जस्तै, संविधानले दिएका अधिकार प्रयोगमा ल्याउन आवश्यक संस्थागत क्षमता नै प्रदेश तहमा विकास गर्न सकिँदैन । त्यसरी सिर्जित संवैधानिक खाली ठाउँ केन्द्रीकृत मानसिकताको संघीय सत्ताले क्रमशः हडप्छ र यो ठाउँमा गैरसंघीय खेलाडीहरू नांगो नाचका लागि आइपुग्छन् ।

तत्कालका लागि राजनीतिक अभ्यासमा ठूलो सुधारको अपेक्षा गर्न नसकिए पनि संघमा सरकार परिवर्तन भएको केही घण्टामै प्रादेशिक सरकारका समीकरण स्वतः भत्किने कुसंस्कारमा पूर्णविराम लगाउनु आवश्यक छ । यसको महसुस शासकीय अभिजात्य वर्ग र तिनका खुराफाती सूत्रधारले जतिसक्दो छिटो गर्न सक्नुपर्छ, नत्र संघीयताको भविष्य उज्ज्वल छैन । *कान्तिपुर*

मधेशकेन्द्रित दलहरूको 'मधेश' बिर्सिने रोग

नवीन यादव

राणा शासनको अन्त्यअघिदेखि नै मधेशले आफ्नो हक–अधिकार र पहिचानका निम्ति अवाज नउठाएको होइन । तर, २००७ सालपछि मात्र संगठित रूपमै मधेशले मधेशकेन्द्रित राजनीतिको जग बसाल्यो । राणाशासनविरूद्धको आन्दोलन सबै नेपाली नागरिकको सफा समस्या थियो । त्यसमा सम्पूर्ण नेपाली जनतासँगै दशकौँदेखि विभेद र असमानताको वृत्तमा घेरिएका मधेशीले पनि सबै चोट बिर्सिएर २००७ सालको क्रान्तिमा जबर्जस्त रूपले आफ्नो सहभागिता जनाए ।

त्यसयताका दिनमा मात्र मधेशले आफ्ना निम्ति संघर्ष सुरू गऱ्यो । त्यसवेला कम्युनिस्ट पार्टीमाथि भन्दा कांग्रेसप्रति मधेशको विश्वास बढी थियो । अधिकांश मधेशका जमिनदार कांग्रेसमै थिए । २००८ सालमा मधेशकेन्द्रित दल नेपाल तराई कांग्रेस स्थापना भयो । वेदानन्द झा, कुलानन्द झा, बलदेव दास यादवजस्ता केही चर्चित मधेशी नेताले तराई कांग्रेसको मोर्चा सम्हाले ।

तराईमा स्वायत्त राज्य हुनुपर्ने, हिन्दीलाई राज्य भाषासरह मान्यता दिनुपर्ने, सरकारी सेवामा मधेशीको उचित सहभागिता हुनुपर्ने, देशमा संघीयता स्थापना हुनुपर्नेजस्ता कैयन् मुद्दा उसले उठाएको थियो । त्यसैले तराई कांग्रेसप्रति मधेशको झुकाव बढ्यो । विभिन्न राजनीतिक दल र मोर्चा छाडेर मधेशी नेता तथा बुद्धिजीवी तराई कांग्रेसमा आबद्ध भए । तराई कांग्रेस बलियो हुँदै गयो । राज्य र अरू बलिया दलले यसलाई मधेशको जनाधार बोकेको दलका रूपमा हेर्न थाले । तर, ०१५ सालको निर्वाचनसम्म पुग्दा तराई कांग्रेसका एउटा उम्मेदवार विजयी भएनन् । त्यसपछि तराई कांग्रेस कमजोर हुँदै गयो । ०१७ मा महेन्द्रले 'कु' गरेपछि तराई कांग्रेसका केही नेता पञ्चायतमा सहभागी भए । त्यसका केही नेता कांग्रेसमै फर्के, केही अन्य दलमा मिसिए भने केही दलविहीन रहे । रामजनम तिवारीलगायत नेता कांग्रेसमै फर्के । वेदानन्द झालगायत नेता पञ्चायती सरकारमा मन्त्री, राजदूत भए । तराई कांग्रेसको दुर्दिन यहीँबाट सुरू भयो । तराई कांग्रेसले चुनाव जित्न नसके पनि महेन्द्रको नजरमा सो दल मधेशकै बलियो आधार थियो ।

वेदानन्द झाहरू पञ्चायती सरकारमा सहभागी हुनु मधेशका निम्ति घाटाको विषय थियो । यसले मधेशको मुद्दालाई कमजोर बनाउन सघायो । त्यतिखेर झाहरूको निकै आलोचना पनि भयो । राघुनाथ ठाकुरले मधेशी जनक्रान्ति दल स्थापना गरे । उनले स्वतन्त्र मधेशको मुद्दा उठाएका थिए । उनी विभिन्न अभियानमार्फत मधेसको समस्यालाई मुखरित गर्थे । उनले पदसँग कहिल्यै सम्झौता गरेनन् । त्यसपछि बलियो मधेशकेन्द्रित दलका रूपमा नेपाल सद्भावना पार्टी उदायो । मधेशको राजनीतिक वृत्त सद्भावना पार्टीविना अधुरो हुन्छ । मधेश राजनीतिलाई नयाँ ढंगबाट अगाडि सार्ने श्रेय सद्भावनालाई नै जान्छ । सप्तरीका गजेन्द्रनारायण सिंह तत्कालीन सद्भावना पार्टीका अध्यक्ष थिए । उनी पहिले कांग्रेसमै थिए । त्यति वेला विभिन्न दलमा आबद्ध कैयौँ मधेशी नेता सद्भावना पार्टीमा आबद्ध भए । गजेन्द्रनारायण सिंहले ०३८ मा राष्ट्रिय पञ्चायतको चुनाव लडे पनि जित्न सकेनन् । ०४८ को चुनावमा उनीलगायत उनको पार्टीका ६ उम्मेदवार विजयी भए । सद्भावनाले संघीयताको मुद्दा उठाए पनि त्यसका निम्ति खासै गृहकार्य भएजस्तो देखिन्न । आरक्षण, भाषा, नागरिकताजस्ता मुद्दा सद्भावनाले उठाएको थियो ।

०४८ को निर्वाचनपछि सद्भावना मधेशका मुद्दामा भन्दा सत्तामा झुम्मिन थाल्यो । अन्य दलले मधेशका कुरा सुनेनन् भनेर नयाँ दल गठन गर्ने नेताले नै सत्तामा पुगेपछि मधेशलाई चटक्कै बिर्सिए । गजेन्द्रनारायण सिंह आफैँ पटक–पटक मन्त्री भए । उनी पनि मधेशका मुद्दाप्रतिभन्दा सत्ताप्रति बढी इमानदार देखिन थाले । उनको मृत्युपछि सद्भावना कैयौँ चिरामा विखण्डित भयो । उनीबाटै दीक्षित केही नेता ज्ञानेन्द्रको सरकारमा सहभागी भए । त्यसयता उठ्नै नसक्ने गरी थला पऱ्यो ।

मधेश राजनीतिमा सिंहपछि अर्का नेताको नाम आउँछ, उपेन्द्र यादव । तर, कुनै वेला मधेशको नायक भनिने यादवको अहिले परिचय फेरिएको छ । उनी पनि मधेशका मुद्दा भुलेर सत्ताको चास्नीमा डुबिरहने नेताका रूपमा परिचित छन् मधेशमा । सत्ता उनका लागि अक्सिजन बनेको छ । मधेशमा उनको 'क्रेज' क्रमशः ओरालो लागिरहेको छ । ०५४ मा उनले मधेशी जनअधिकार फोरम नेपाल नामक गैरसरकारी संस्था स्थापना गरे । त्यसअघि उनी कम्युनिस्ट नेता थिए । ०६३ को पहिलो मधेश विद्रोहमा फोरमको मुख्य भूमिका थियो । फोरमले नै मधेशलाई विद्रोहको पाठ सिकाएको हो । तर, विद्रोहको विरासत बोकेका यादव अहिले सबै कुरा बिर्सिएर सत्ताको पछि दौडिएका छन् ।

दोस्रो जनआन्दोलनपछि अन्तरिम संविधान जारी हुने समयमा फोरमले संघीयतासहितको संविधान माग गऱ्यो । तर, ०६३ माघ १ मा संघीयताविनाको अन्तरिम संविधान जारी भयो । त्यसको विरोध गर्दै २ माघमा यादवलगायत केही मधेशी नेताले माइतीघर मण्डलामा संविधानको प्रति जलाए । प्रहरीबाट उनीहरू पक्राउ गरे । ३ माघदेखि फोरमका कार्यकर्ताले आफ्ना नेतालाई रिहा गर भन्दै मधेश आन्दोलन सुरू गरे । ५ माघमा लहानमा रमेश महतो मारिएपछि मधेश झनै आक्रोशित भयो । यहीँदेखि पहिलो मधेश विद्रोहको ढोका खुल्यो । आन्दोलन मधेशभर फैलियो । यस क्रममा धेरै मधेशी मारिए । राणाशासन र शाहशासनको विरोधमा भन्दा क्रूर तरिकाले लोकतान्त्रिक सरकारले निहत्था मधेशी जनतामाथि बर्बर दमन गऱ्यो । तर, दशकौँदेखि विभेद भोग्दै आइरहेका मधेशीलाई जति दबाउन खोजे पनि सरकार सफल भएन । परिणामतः सरकार र फोरमबीच २२ बुँदे सहमति भयो र पहिलो मधेश आन्दोलन टुंगियो ।

संविधानमा संघीयता, समानुपातिक समावेशिता, जनसंख्याका आधारमा निर्वाचन क्षेत्र निर्धारण गर्ने जस्ता विषय समेटिए पनि सहमति पूर्णतः कार्यान्वयनमा गएन । परिणामतः दोस्रो मधेश आन्दोलन भयो । राजेन्द्र महतो, महन्थ ठाकुर र उपेन्द्र यादवले मोर्चाबन्दी गर्दै दोस्रो आन्दोलनको नेतृत्व गरे । फेरि पनि कैयौँ मधेशी आन्दोलनकारी मारिए । सरकार र मोर्चाबीच आठबुँदे सम्झौता भएपछि मधेशवादी दल पहिलो संविधानसभा निर्वाचनमा होमिए । ०७२ मा फेरि तेस्रो मधेश आन्दोलन भयो । सरकारले सम्झौता गरेअनुसारका बुँदा समावेश नभएको भन्दै आन्दोलन सुरू भएको थियो । यसपटक पनि दर्जनौँ मधेशी मारिए ।

०७४ सालसम्म छिटफुट आन्दोलन भई नै रहे । तर, विनाकुनै ठोस निर्णय तेस्रो मधेश आन्दोलन टुंगियो । पहिलो मधेश आन्दोलनले उपेन्द्र यादवलाई मधेशकेन्द्रित नेताका रूपमा स्थापित गऱ्यो । कम्युनिस्ट हुँदा खासै चर्चा नकमाएका उनी मधेश आन्दोलनबाट रातारात चर्चित भए । मधेशका निम्ति उनको योगदान अतुलनीय छ । संघीयताको जस मधेश आन्दोलनलाई नै जान्छ । र, मधेश आन्दोलनको एउटा बलियो स्तम्भ उनी पनि हुन् । तर, उनी आफ्नै सिद्धान्तमा टिकेनन् । फोरमले पनि एक मधेश एक प्रदेश नारालाई आगाडि सारेको थियो । फोरमले यस्तै खाले आफैँले उठाएका कैयौँ मुद्दा बिर्सियो । २२ बुँदे सहमतिदेखि नै द्वन्द्व सुरू भइसकेको फोरम पटक–पटकको टुटफुटले उठ्नै नसक्ने गरी थलियो ।

२००७ सालदेखि अहिलेसम्म मधेशका नाममा धेरै राजनीतिक दल खुले । तिनले मधेशका निम्ति छिटफुट काम नगरेका पनि होइनन्, तर आफ्नो सिद्धान्तमा टिक्न नसक्दा उनीहरूमा गम्भीर क्षति भयो । मधेशी जनअधिकार फोरमबाट अहिले जनता समाजवादी पार्टी बन्दासम्म पार्टीबाट 'मधेश' शब्द नै गायब भयो । तराईमा जन्मेको पार्टी अहिले पहाडसम्मै फैलिएको छ । मधेशी नेता अध्यक्ष रहेको पार्टी पहाडसम्म फैलिनु र पार्टीमा मधेश शब्द नहुनु अनौठो होइन । तर, सुरूमा मधेश शब्द जोडेर पछि हटाउनुले चाहिँ आफ्नो पहिचान बनाउन मात्र मधेश शब्दको दुरूपयोग गरिएको रहेछ भन्ने साबित भएको छ ।

> ०१७ मा महेन्द्रले 'कु' गरेपछि तराई कांग्रेसका केही नेता पञ्चायतमा सहभागी भए त्यसका केही नेता कांग्रेसमै फर्के, केही अन्य दलमा मिसिए भने केही दलविहीन रहे। रामजनम तिवारीलगायत नेता कांग्रेसमै फर्के । वेदानन्द झालगायत नेता पञ्चायती सरकारमा मन्त्री, राजदूत भए। तराई कांग्रेसको दुर्दिन यहीँबाट सुरु भयो।

कांग्रेसले मधेश मुद्दामा नबोलेको आरोप लगाएर ०६४ मा महन्थ ठाकुरले तराई शब्द जोडेर गठन गरेको तराई मधेश लोकतान्त्रिक पार्टी अस्तित्वमै छैन । उनी अहिले लोकतान्त्रिक पार्टीको नेतृत्व गर्दै छन् । उनको पार्टीमा पनि मधेश शब्द नहुनुले उही तथ्य पुष्टि गर्छ । मधेशका नाममा संघर्ष गरेका या गराएका नेताहरूले मधेशलाई भावनात्मक रूपमा मूर्ख बनाए । क्षेत्रीय राजनीतिक दलको मुख्य एजेन्डा सत्ताभन्दा पनि मुद्दा हुनुपर्छ । तर, अहिले मधेशकेन्द्रित दल र तिनका नेताहरू मुद्दालाई कोशीमा बगाएर सत्तामा रमाइरहेका छन् । उनीहरू मधेशबारे बोल्नसम्म नचाहने दलसँग टाँसिएर सत्तामा रमाइरहेका छन् । चुनाव नआउँदासम्म मधेशका माग पूरा भएनन् भनेर चुनाव बहिष्कारको नारा लगाउँछन् । तर, चुनाव नजिकिएपछि भने सबै कुरा बिर्सिएर मधेशकै नेताहरूसँग चुनावी प्रतिस्पर्धामा उत्रिन्छन् ।

मधेशमा अहिले अर्को एउटा दल जन्मेको छ, जनमत पार्टी । त्यसको रबैया झनै खराब देखिन्छ । पुराना मधेशकेन्द्रित दल अहिले आएर दिशाहीन भए, सुरूमा ती दलले मधेशका निम्ति संघर्ष गरेकै हुन् । तर, जनमत भने छोटो र अनौठो बाटोबाट राजनीतिमा आएको हो । देश टुक्र्याउने र अलग मधेश देश बनाउने मुद्दाको सहाराबाट उठेको जनमत कुनै सिद्धान्तको जगमा बनेको पार्टी होइन ।

तैपनि, पुरानो दलको बदमासीका कारण उसले ०७९ को चुनावमा केही सिट प्राप्त पनि गऱ्यो । तर, मधेशको वैकल्पिक शक्ति भन्न भने यसलाई कदापि मिल्दैन । जनमतले आफ्नो नीति र विचारलाई सैद्धान्तिकीकरण गर्न सकेन भने त्यसको पनि आयु बढिरहला जस्तो लाग्दैन । अहिलेसम्म जनमत पनि पुरानै मधेशवादी दलजस्तै मुद्दाभन्दा सत्तालाई केन्द्रमा राख्ने संस्कृतिमा रमाइरहेको छ । उपेन्द्र यादव, महन्थ ठाकुर, राजेन्द्र महतोहरू मधेशले नै चिनाएका अनुहार हुन् । तर, अहिले उनीहरू मधेशका मुद्दाका लागि भन्दा पनि आफ्नो स्वार्थका निम्ति राजनीति गर्दै छन् ।

यो क्षेत्रीय राजनीतिक दल र नेताको गुण होइन । चुनावताका मधेशकेन्द्रित दल मधेशका नाममा मत माग्छन् । चुनाव जितिसकेपछि चाहिँ मधेश मुद्दाबारे चुँसम्म बोल्दैनन् र मधेशलाई वास्तै नगर्ने दल र नेताहरूको दौराको फेर समातेर मन्त्री बन्न दौडिन्छन् । चुनावको वेला मधेशकेन्द्रित मुद्दा उठाउँछन् । चुनाव जितिसकेपछि बिर्सिन्छन् । चुनावका वेला आफूलाई मधेशकेन्द्रित नेताका रूपमा प्रस्तुत गर्छन् । चुनाव जितिसकेपछि ठूला दलका इसारामा दौडिन्छन्, मन्त्री बन्छन् र मधेशका मुद्दा फेरि पनि कोशीमा बगाउँछन् । यसले उनीहरूको भलो त होला, तर मधेश र मधेशी जनताको भने कदापि भलो हुनेछैन । *(नयाँ पत्रिका)*

खिम्ती-१ मा स्थानीयको सेयर सुनिश्चित गरिने

रामेछाप । हिमाल पावर लिमिटेडले निर्माण गरेको खिम्ती-१ जलविद्युत् आयोजनामा स्थानीय बासिन्दाको सेयर सुनिश्चित गरिने भएको छ । हिमाल पावर लिमिटेड र नेपाल सरकारको नाममा संयुक्त कम्पनी निर्माण गरी विद्युत् खरिद सम्झौता गर्ने र लगत्तै प्रभावित क्षेत्रका स्थानीयलाई सेयर लगानी गर्ने वातावरण बनाइने भएको हो । मंगलबार जिल्ला समन्वय समिति दोलखाले काठमाडौंमा आयोजना गरेको एक कार्यक्रममा ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री शक्तिबहादुर बस्नेतले यस्तो बताएका हुन् । ६० मेगावाटको उक्त आयोजनाको सम्झौता अवधि सकिएको चार वर्ष भइसक्दा पनि नेपाल सरकारले आफ्नो स्वामित्वमा ल्याउन सकेको छैन ।

कार्यक्रममा माथिल्लो तामाकोशी जलविद्युत् आयोजनाको विद्युत् खरिद सम्झौता पुनरावलोकन गर्न मातहतका निकायहरूमा पहल गर्ने, सरकारले तामाकोशी तेस्रो जलविद्युत् आयोजना निर्माणका लागि क्षमता घटाएर इजाजतपत्र दिएको टिबिआई होल्डिङ कम्पनीसँगको सम्झौता रद्द गर्नेलगायतका विषयमा सहमति भएको जिल्ला समन्वय समिति दोलखाले जनाएको छ । कार्यक्रममा मन्त्री बस्नेतले १२ वर्षमा २८ हजार पाँच सय मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने सरकारको लक्ष्य पूरा हुने बताए । कार्यक्रममा नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले खिम्ती-ढल्केबर चार सय केभी प्रसारणलाइन बन्ने बताए । दुई सय २० केभी खिम्ती-ढल्केबर प्रसारणलाइनले अहिलेको विद्युत् भार थेग्न नसक्ने भएकाले भविष्यमा उत्पादन हुने विद्युत् आयोजनालाई लक्षित गरी अर्को हाइभोल्टेज प्रसारणलाइन बनाउन लागेको उनले जानकारी दिए । दुई सय २० केभीको खिम्ती-ढल्केबर प्रसारणलाइन ६ वर्षअघि मात्रै सञ्चालनमा आएको हो ।

दोलखा, रामेछाप र ओखलढुंगामा निर्माण हुने जलविद्युत् आयोजनालाई लक्षित गरी खिम्तीमा चार सय केभिए क्षमताको सबस्टेसन बनेको छ । हाल खिम्ती-बाह्रबिसे-काठमाडौं चार सय केभी प्रसारणलाइन निर्माणाधीन अवस्थामा छ । छुट्टाछुट्टै आयोजनाले प्रसारणलाइन बनाउँदा तारैतारको जालो हुने भएपछि एउटै प्रसारणलाइन बनाउन लागिएको उनले बताए । अब दोलखामा प्रसारणलाइनको समस्या नहुने पनि उनले बताए । यसका लागि खिम्ती-१ जलविद्युत् आयोजनाको प्रवर्द्धक हिमाल पावर लिमिटेड र सरकारको संयुक्त लगानीमा छुट्टै कम्पनी स्थापना हुने उनले बताए ।

उक्त कम्पनीमा दोलखा र रामेछापवासीका लागि सेयर लगानी सुनिश्चित हुने उनले बताए । हिमाल पावरसँग डलरमा भएको पिपिएको अवधि चार वर्षअघि नै सकिएको र अब चाँडै खिम्ती-१ को ५० प्रतिशत स्वामित्व सरकारको नाममा आउने उनले बताए ।

जिल्ला समन्वय समिति दोलखाका प्रमुख बर्जुराम घतानेको अध्यक्षतामा भएको कार्यक्रममा दोलखाका नौवटै स्थानीय तहका प्रमुख, प्रतिनिधिसभा, राष्ट्रिय सभा र प्रदेश सभाका सांसदहरू र पूर्वमन्त्रीहरूको उपस्थिति थियो ।

लगानी सम्मेलनअगाडि नै दर्जन ऐन संशोधन हुन्छन् : प्रधानमन्त्री

काठमाडौं । प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल 'प्रचण्ड'ले देशमा लगानीको वातावरण बिग्रिन नदिन गम्भीर भएर लागेको बताएका छन् । मंगलबार नेपाल उद्योग परिसंघ (सिएनआई)को २१औं वार्षिक साधारणसभालाई सम्बोधन गर्दै उनले अर्थतन्त्र सुधारमा आफूले धेरै पहल थालेको बताएका हुन् । 'निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यबाटै अर्थतन्त्रले गति लिन्छ भन्नेमा स्पष्ट छौं, निजी क्षेत्रको मनोबल बढाउन पनि सरकार प्रतिबद्ध छ,' प्रधानमन्त्री प्रचण्डले भने, 'अर्थतन्त्र सुधारमा सरकारले सकारात्मक हस्तक्षेप गरिरहेको छ र गरिरहनेछ ।' निजी क्षेत्रबाट सरकारको स्थायित्वमाथि आशंका भएको भन्दै उनले अब अर्को चुनाव नहुँदासम्म सरकार चलिरहने आश्वासन दिए । उनले भने, 'तपाईंहरूले तनाव लिइरहनुपर्दैन, ढुक्क हुनुहोस्, यसबीचमा मैले तीनपटक विश्वासको मत लिएँ, तर प्रधानमन्त्री त म नै छु ।'

प्रधानमन्त्री प्रचण्डले लगानी सम्मेलनअगाडि नै निजी क्षेत्रको मनोबल बढाउन दर्जन ऐन संशोधन हुने प्रतिबद्धता जनाए । उनले भने, 'सम्मेलनअगाडि नै निजी क्षेत्रको चिन्ता सम्बोधन हुन्छ, ऐन संशोधनको प्रक्रिया सुरू भइसकेको छ, संशोधनको प्रक्रियामा गइसकेपछि लामो समय अल्फाएर राख्न अब छुट छैन, अल्फाउनुपर्ने कारण पनि छैन । अर्थतन्त्र सुधार, निजी क्षेत्रको मनोबल वृद्धि, ऐन संशोधनलगायतमा एक वर्षदेखि मिहिनत गरिरहेको भए पनि सोचेको नतिजा अझै नआएको उनले बताए ।

आगामी वर्षको बजेट नयाँ उत्साह र आशा जगाउने खालको हुने प्रधानमन्त्री प्रचण्डको भनाइ छ । पछिल्लो समयम अर्थतन्त्रमा सुधारका संकेत देखिन थालेको प्रधानमन्त्री प्रचण्डले बताए । नागढुंगा-

नौबिसे सुरुङमार्गको ब्रेक थ्रूसँग देश सुरुङमार्गको युगमा प्रवेश गरेको उनको भनाइ थियो । यस्तै, वैशाख १६ र १७ गते आयोजना हुन लागेको लगानी सम्मेलनलाई पनि उनले आफ्नो उपलब्धिमा समेटेका छन् । फलाम, जस्तापाता, सिमेन्ट, क्लिंकरको उत्साहप्रद निर्यात, पर्यटक आगमनमा उछाल, उपत्यकाबाहिर हाउजिङ तथा अपार्टमेन्ट विस्तार, रेमिट्यान्स आप्रवाहमा वृद्धि, भारतसँग १० हजार मेगावाट बिजुली बिक्रीको सम्झौता, बंगलादेशमा बिजुली बिक्री गर्न ढोका खुला हुनु अर्थतन्त्रका सकारात्मक पाटो रहेको उनको भनाइ थियो । प्रधानमन्त्री प्रचण्डले सूचना प्रविधि (आइटी) क्षेत्रमा राम्रो सम्भावना देखिएको बताउँदै सरकारले आइटी क्षेत्रको प्रवर्द्धनमा कुनै कसर बाँकी नराख्ने प्रतिबद्धता जनाए ।

परिसंघका अध्यक्ष राजेशकुमार अग्रवालले बैंक तथा वित्तीय संस्थामा अर्बौं लगानीयोग्य रकम थुप्रिने, तर लगानी गर्न नसक्ने अवस्थाको अन्त्य गरिनुपर्ने बताए । 'अहिले समग्रमा उत्पादनमूलक उद्योगहरूले आफ्नो क्षमताको ४० प्रतिशत मात्रै उत्पादन गरिरहेका छन्, त्यसैले अर्थतन्त्रलाई अगाडि बढाउन समग्र माग बढाउने नीति लिन आवश्यक छ,' उनले भने, 'अर्थतन्त्रमा अस्वाभाविक संकुचन आएर समग्र माग बढ्न नसक्दा उद्योग-व्यवसाय बन्द हुने क्रम बढ्दै गएको छ, जसको गम्भीर असर बैंकहरूको वासलातमा समेत देखिएको छ ।'

पछिल्ला केही महिनायता उद्योगहरूमा गरिएको अघोषित लोडसेडिङले उद्योगी-व्यवसायी थप मर्कामा परेको अध्यक्ष अग्रवालको गुनासो थियो । 'एकातिर विद्युत् खपत बढाउन विद्युत् प्राधिकरण लागिरहेको छ, अर्कोतर्फ धेरै विद्युत् खपत गरिरहेका उद्योगहरूमा नै १६ घण्टासम्म लोडसेडिङ गराइरहेको छ,' उनले भने, 'यो कस्तो नीति हो ? हामीले बुझ्न सकेका छैनौं ।'

खेलकुद

एसिसी प्रिमियर कपमा नेपालले सेमिफाइनलमा युएईसँग खेल्ने

साबिक विजेता नेपालले दोस्रो एसिसी प्रिमियर कपको सेमिफाइनलमा युएईविरुद्ध प्रतिस्पर्धा गर्ने भएको छ । नेपाल समूह 'ए'को विजेता र युएई समूह 'बी'को उपविजेताका रूपमा अन्तिम चारमा भिड्न लागेका हुन् । ओमानमा बुधबार भएको खेलमा नेपालले साउदी अरेबियालाई ६ विकेट हराउँदै समूह विजेता बनेको हो । वर्षाले प्रभावित खेल आठ ओभरमा छोट्याइएको थियो । पहिलो ब्याटिङ गरेको साउदी अरेबियाले आठ ओभरमा सात विकेट गुमाएर ७३ रनको योगफल खडा गर्‍यो । प्रत्युत्तरमा नेपालले ७.२ ओभरमा चार विकेटको नोक्सानीमा ७५ रन बनायो । नेपालले चार बलअघि नै जित हात पारेको हो । हारसँगै साउदी अरेबियाको सेमिफाइनल पुग्ने सपना अधुरै रह्यो । समूह 'ए'मा साउदी अरेबियाले चार खेलबाट २ अंक जोड्यो । नेपालविरुद्धको खेलमा जित निकालेको भए साउदी अरेबियाले हङकङ र कतारसँग समान ४ अंक बनाउने थियो । रनरेटका आधारमा साउदी अरेबिया अन्तिम चारमा पुग्ने थियो । तर, हारले साउदी अरेबियाको सेमिफाइनल खेल्ने सपना अधुरै रह्यो ।

कतार र हङकङले चार खेलमा समान ४ अंक जोडे । तर, रनरेटमा पछि परेपछि कतार अन्तिम चारमा पुग्न सकेन । अब हङकङले समूह 'बी'को विजेता ओमानसँग फाइनल प्रवेशका लागि प्रतिस्पर्धा गर्नेछ । समूह 'ए'मा नेपाल अपराजित रह्यो । समूह 'बी'मा ओमान पनि अपराजित रह्यो । युएईले ६ र कुवेतले ४ अंक बटुलेका छन् । कम्बोडियाले चारै खेल गुमाएको छ । बहराइन २ अंकका साथ चौथो स्थानमा रह्यो ।

नेपालका लागि गुल्सनले १९ बलमा ३२ रन बटुले । रोहितले सात बलमा समान एक चौका र छक्काको सहयोगमा १६ रन बनाए । मध्यक्रमका दीपेन्द्रसिंह ऐरीले नौ बलमा तीन चौकाको सहयोगमा १७ रनको योगदान दिए । यसअघि ओपनर कुशल भुर्तेल शून्यमा आउट भए । आसिफ शेख र कुशल मल्लले समान २ रन बनाए । नेपालले इनिङ्सको दोस्रो ओभरमै विकेट गुमाएको थियो ।

सुरुवात कमजोर भएपनि अब्दुल वाहिदले विस्फोटक रूपमा ब्याटिङ गर्दा साउदी अरेबियाले नेपालविरुद्ध चुनौतीपूर्ण योगफल खडा गर्न सकेको हो । साउदी अरेबियाका अन्य खेलाडीले स्कोर बोर्डमा गतिलो रन बटुल्न सकेनन् । आठ खेलाडीले दोहोरो अंकमा रन बनाउन सकेनन् । तर, अब्दुलले १६ बलमा समान तीन चौका र छक्का प्रहार गरी सर्वाधिक ३७ रनको योगदान दिए । साउदी अरेबियाले प्रतिओभर ९.१२ रनरेटमा ब्याटिङ गरको थियो । बलिङमा करण केसीले २१ रन खर्चेर दुई विकेट हात पारे । उनले तीन छक्का बेहोरेका थिए । अविनाश बोहराले दुई ओभरमा १५ रन खर्चंदै दुई विकेट लिए । उनले पनि एक छक्का सामना गरे । दीपेन्द्रसिंहले एक ओभरमा ६ रन दिए । ललित राजवंशी र प्रतिश जिसीले समान एक विकेट लिए ।

समूह 'ए'को अन्तिम खेलमा हङकङले राम्रो रनरेटमा मलेसियालाई हराए मात्र सेमिफाइनल स्थान सुरक्षित हुने थिएन । अर्को खेलमा नेपालले साउदी अरेबियालाई पाखा लगाउनुपर्ने थियो । हङकङले चाहेजस्तो नतिजा आउँदा अन्तिम चारमा स्थान बनाएको हो । हङकङले सुरुमा मलेसियाविरूद्ध सात विकेटको सानदार जित निकाली रनरेट सुधार गर्दै समूह 'ए'मा ४ अंक बनायो । नेपालले साउदी अरेबियालाई हराएपछि हङकङ पनि अन्तिम चारको स्थान पक्का भयो ।

मलेसियाले पहिलो ब्याटिङ गरी नौ विकेट गुमाएर १४० रन बनाएको थियो । हङकङले १२.१ ओभरमा तीन विकेटको क्षतिमा १४४ रन जोड्यो । हङकङको जितमा बाबर हयातले ३५ बलमा ८३ रन बनाएका थिए । कप्तान निजाकत खानले २६ बलमा ४७ रन जोडे ।

बाबरले दुई चौका र नौ छक्का प्रहार गरे । निजाकतले चार चौका र दुई छक्का ठोके । हङकङले प्रतिओभर ११.६६ रन रेटमा ब्याटिङ गरेको थियो । बाबर र निजाकतले तेस्रो विकेटका लागि १०९ रनको साझेदारी गरेका थिए ।

टि-२० अलराउन्डरतर्फ दीपेन्द्र ११औं स्थानमा

नेपाली राष्ट्रिय क्रिकेट टोलीका सदस्य दीपेन्द्रसिंह ऐरी आइसिसी टी-२० वरीयताको अलराउन्डरतर्फ ११औं स्थानमा उक्लिएका छन् ।

अन्तर्राष्ट्रिय क्रिकेट काउन्सिल (आइसिसी)ले जारी गरेको नयाँ वरीयतामा दीपेन्द्र १४औं स्थान सुधार गर्दै ११औं स्थानमा पुग्न सफल भएका हुन् । त्यसैगरी ब्याटिङतर्फको विश्ववरीयतामा १६ स्थान सुधार गर्दै ऐरी ६२औं स्थानमा उक्लिएका छन् ।

ऐरी हाल ओमानमा जारी एसिसी प्रिमियर कप क्रिकेट प्रतियोगितामा उत्कृष्ट प्रदर्शन गरिरहेका छन् । उनले उक्त प्रतियोगताअन्तर्गत कतारविरूद्धको खेलमा एकै ओभरमा ६ छक्का प्रहार गरेका थिए ।

ब्याट्सम्यानको नयाँ वरीयतामा नेपाली टोलीका कप्तान रोहितकुमार पौडेल ५३औं स्थानमा रहँदा आसिफ शेख ३६ स्थान सुधार गर्दै ७५औं स्थानमा उक्लेका छन् । त्यस्तै, कुशल मल्ल नौ स्थान सुधार गर्दै १००औं स्थानमा पुगेका छन् ।

कर्पोरेट

● ग्लोबल आइएमईका क्रेडिट कार्ड होल्डरलाई ६ हजारमै विदेश भ्रमण

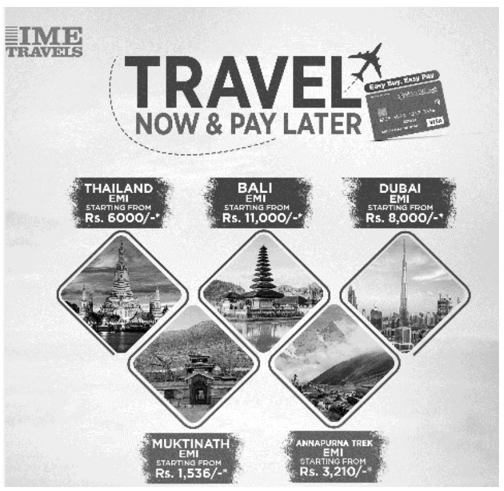

ग्लोबल आइएमई बैंक लिमिटेडले सरल किस्ताबन्दीमा स्वदेश तथा विदेश भ्रमण योजना सार्वजनिक गरेको छ । आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटन प्रवर्द्धन गर्न बैंकको क्रेडिट कार्डवाहक ग्राहकलाई लक्षित गरी यो योजना ल्याइएको बैंकले जनाएको छ । आइएमई ट्राभल्ससँगको सहकार्यमा ल्याइएको यस योजनाअन्तर्गत हाल आन्तरिक पर्यटकीय स्थान अन्नपूर्ण बेसक्याम्प, धार्मिक गन्तव्यका रूपमा स्थापित मुक्तिनाथ तथा अन्तर्राष्ट्रिय टुर प्याकेजमा थाइल्यान्ड, बाली, दुबई भ्रमणका लागि सहुलियत मूल्यका योजना ल्याइएको छ । बैंकले आन्तरिक भ्रमणका लागि न्यूनतम तीन हजार दुई सय १० रूपैयाँ र विदेश भ्रमणका लागि न्यूनतम ६ हजार रूपैयाँको सरल किस्ताबन्दी योजना ल्याएको हो । बैंकका क्रेडिट कार्डवाहक व्यक्तिले आइएमई ट्राभल्समार्फत टुर प्याकेज किस्ताबन्दीमा खरिद गर्न सक्ने बैंकले जनाएको छ । साथै, यो योजनामा आबद्ध भई क्रेडिट कार्ड लिन चाहनेलाई बैंकले कार्ड जारी शुल्कमा समेत ५० प्रतिशत छुट दिने भएको छ ।

● नेपाल एसबिआई बैंकले तीन अर्बको ऋणपत्र निष्कासन गर्ने

नेपाल एसबिआई बैंक लिमिटेडले तीन अर्ब रूपैयाँबराबरको ऋणपत्र 'नेपाल एसबिआई ऋणपत्र २०९०' निष्कासन गर्ने भएको छ । बैंकले ऋणपत्र बिक्री प्रबन्धकका रूपमा नबिल इन्भेष्टमेन्ट बैंकिङ लिमिटेडलाई नियुक्त गरेको छ । बैंकको केन्द्रीय कार्यालयमा आयोजित कार्यक्रमबीच दुवै पक्षले समझदारी गरेका हुन् । उक्त सम्झौतापत्रमा बैंकका नायब प्रमुख कार्यकारी अधिकृत राजेशकुमार पन्डा र नबिल इन्भेष्टमेन्टका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत मनीषनारायण जोशीले हस्ताक्षर गरे । नेपाल धितोपत्र बोर्ड, कम्पनी रजिस्टारको कार्यालयलगायत सम्पूर्ण नियामक निकायको स्वीकृतिपश्चात् ऋणपत्र निष्कासन गरिने बैंकले जनाएको छ । यस बैंकले ९७ शाखा, २२ एक्सटेन्सन काउन्टर, सात प्रादेशिक कार्यालय तथा एक कर्पोरेट अफिसका साथै एक सय २१ एटिएमबाट आफ्नो सेवा प्रदान गर्दै आएको छ ।

● १७औँ वार्षिकोत्सवमा सिटिजन्स बैंकको छुट योजना

सिटिजन्स बैंक इन्टरनेसनल लिमिटेडले आफ्नो १७औँ वार्षिकोत्सवको उपलक्ष्यमा विभिन्न योजना सार्वजनिक गरेको छ । ७ वैशाखको वार्षिकोत्सवलाई ध्यानमा राखेर बैंकले यही १–३१ वैशाखसम्म एक महिनाका लागि लागू हुने गरी विभिन्न सेवा–सुविधामा भारी छुट तथा क्यासब्याकलगायतका योजना सार्वजनिक गरेको हो । सार्वजनिक योजनाअन्तर्गत डेबिट–क्रेडिट कार्ड प्रयोगकर्ताले पस मेसिन र अनलाइनमार्फत एक हजार रूपैयाँ वा सोभन्दा बढीको कारोबार गर्दा १७ प्रतिशत वा एक सय ७० रूपैयाँ क्यासब्याक पाउनेछन् । त्यसैगरी, सिटिजन्स स्मार्टमार्फत क्युआर कोड स्क्यान गरी भुक्तानी गर्ने ग्राहकले पनि पाँच सय वा सोभन्दा बढीको कारोबार गर्दा १७ प्रतिशत वा बढीमा एक सय ७० क्यासब्याक प्रदान गरिने बैंकले जनाएको छ ।

डिजिटल भुक्तानीको अर्को माध्यम इ–कम कार्डको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्ने उद्देश्यका साथ बैंकले योजना अवधिभरमा इ–कम कार्ड लिन चाहने ग्राहकलाई सो कार्ड निःशुल्क रूपमा उपलब्ध गराउने जनाएको छ । त्यसैगरी, बैंकले यस योजना अवधिभर ग्राहकका लागि निःशुल्क डिम्याट खाता खोल्ने सुविधा दिने भएको छ । साथै, बैंकका निष्क्रिय मोबाइल बैंकिङ ग्राहकलाई योजना अवधिभर सेवा सक्रिय गर्दा एकमुष्ठ एक सय ५० रूपैयाँ छुट प्रदान गरिनेसमेत जानकारी बैंकले गराएको छ ।

● लक्ष्मी सनराइज बैंकको वार्षिक कार्बन उत्सर्जन प्रतिवेदन प्रकाशित

लक्ष्मी सनराइज बैंकले आफ्नो वातावरणीय उत्तरदायित्वको प्रतिबद्धतालाई सुदृढ बनाउँदै आर्थिक वर्ष ०७९/८० सम्मको सवारीसाधन कर्जा तथा आवासीय कर्जाअन्तर्गत निष्कासित कार्बन उत्सर्जन प्रतिवेदन सार्वजनिक गरेको छ ।

बैंक कार्बन एकाउन्टिङ फाइनान्सियल पार्टनरसिप (पिसिएएफ)सँग २०२१ देखि आबद्ध हुँदै आएको छ। पिसिएएफ वित्तीय संस्थाहरूको विश्वव्यापी साझेदारी समूह हो, जसले वित्तीय संस्थाहरूको कर्जा र लगानीका क्षेत्रहरूमार्फत उत्सर्जन हुने हरितगृह ग्यासको मूल्यांकन र सोको विवरणहरू संकलन र सार्वजनिक गर्ने काम गर्दछ । लक्ष्मी सनराइजको प्रकाशित विवरणले बैंकको सवारीसाधन कर्जा र आवासीय कर्जामार्फत गत आर्थिक वर्ष (१६ जुलाई २०२३) सम्म कुल १५ हजार ९६५.११ टनबराबर कार्बनडाइअक्साइड उत्सर्जन गरेको देखाएको छ । जसमध्ये सवारीसाधन कर्जामार्फत तीन हजार ६४४.५१ टन र आवासीय कर्जामार्फत १२ हजार ३२०.६० टन कार्बन उत्सर्जन भएको छ ।

आफ्नो कार्बन फुटप्रिन्टको पहिचानसँगै उत्सर्जन गरेको कार्बनको असरलाई न्यूनीकरण गर्न पहल अगाडि बढाएको बैंकले जनाएको छ। विभिन्न हरित परियोजनामा लगानी बढाउनुका साथै आफ्ना डिजिटल प्लेटफर्मको पहुँचलाई अझ सुगम र सुदृढ बनाउने, पूर्ण रूपमा डिजिटल बचत खाताहरूको सञ्चालन गर्ने र ग्राहकहरूलाई दिगो अभ्यासहरू गर्न प्रेरित गर्नेलगायतका कार्यहरू गर्दै आएको बैंकको भनाइ छ ।

● महालक्ष्मी विकास बैंकको लगानीकर्तालक्षित बचत खाता

महालक्ष्मी विकास बैंकले महालक्ष्मी इन्भेस्टर्स सेयर सेभिङ खाता (अल इन वान) सञ्चालनमा ल्याएको छ । सेयर लगानीकर्तालाई सबै सुविधा एकै खातामार्फत प्रदान गर्ने उद्देश्यका साथ यो खाता सञ्चालनमा ल्याएको बैंकले जनाएको छ ।

यस खाताअन्तर्गत बचतकर्ताले बचत खाता, डिम्याट खाता, मेरो सेयर, सि–आस्बा तथा टिएमएस खाताको सुविधा एकै खातामार्फत लिन सक्ने बताइएको छ । शून्य मौज्दातमै खोल्न सकिने यस खातामा डिम्याट खाता तथा टिएमएस खाता निःशुल्क खोल्नुका साथै मेरो सेयर तथा सि–आस्बा दर्ता गर्न पनि शुल्क लाग्नेछैन । टिएमएस खाताका लागि विभिन्न स्टक ब्रोकर कम्पनीसँग आवश्यक सहकार्यसमेत बैंक स्वयंले नै गर्ने जनाएको छ ।

यसबाट सेयर लगानीकर्ताको स्टक ब्रोकर कम्पनीसँगको पहुँचमा वृद्धि हुनुका साथै समयको बचत हुने विश्वास बैंकले लिएको छ ।

● ग्लोबल आइएमईको 'पैसा आउने, थपेर पाउने' योजना

ग्लोबल आइएमई बैंक लिमिटेडले ग्लोबल रेमिटमार्फत पैसा पठाउँदा क्यासब्याक पाइने नयाँ योजना सार्वजनिक गरेको छ । बैंकिङ प्रणालीमार्फत हुने रेमिट्यान्स कारोबारलाई प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले यो योजना ल्याएको बैंकले जनाएको छ ।

'पैसा आउने, थपेर पाउने' योजनाअन्तर्गत विदेशबाट ग्लोबल रेमिटमार्फत ग्लोबल आइएमई बैंकमा रहेको खातामा पैसा पठाउँदा पाँच सय रूपैयाँसम्मको क्यासब्याक पाइने बताइएको छ ।

रेमिट्यान्स पठाउने व्यक्तिले २५ हजारदेखि ५० हजार रूपैयाँसम्म पठाउँदा सय रूपैयाँ, ५०,००१ देखि एक लाखसम्म दुई सय ५० रूपैयाँ र एक लाखभन्दा बढी रकम पठाउँदा पाँच सय रूपैयाँ क्यासब्याक प्राप्त गर्न सकिने बैंकले जनाएको छ । यो योजना १० जुन २०२४ सम्म लागू रहनेछ ।

● गरिमा विकास बैंकको डेबिट-क्रेडिट कार्डमा क्यासब्याक योजना

नयाँ वर्ष ०८१ लाई लक्षित गरी गरिमा विकास बैंक लिमिटेडले डेबिट–क्रेडिट कार्डमा क्यासब्याक योजना ल्याएको छ । बैंकले कुनै पनि सेवा तथा सामान खरिद गरी विकास बैंकको डेबिट–क्रेडिट कार्डबाट भुक्तानी गर्दा २०.८१ प्रतिशत वा अधिकतम दुई सय रूपैयाँ नगद फिर्ता योजना ल्याएको हो ।

यस योजनाअन्तर्गत बैंकको डेबिट–क्रेडिट कार्ड प्रयोगकर्ताले नेपालभित्र पिओएस मेसिनमार्फत कारोबार गर्दा अधिकतम दुई सय रूपैयाँसम्म नगद फिर्ता पाउन सक्नेछन् । नगदरहित कारोबारलाई प्रोत्साहन एवं प्रवर्द्धन गर्न यो योजना ल्याइएको बैंकले जनाएको छ । यो योजना १ देखि ३ वैशाखसम्म रहनेछ ।

साथै, बैंकले आफ्ना ग्राहकको किनमेललाई थप सहजीकरण गर्दै क्रेडिट कार्डमा किस्ताबन्दीको सेवा सुरूवात गरिसकेको पनि जनाएको छ । हाल बैंकले देशभर एक सय २३ शाखा कार्यालय, एक एक्सटेन्सन काउन्टर र ५१ वटा एटिएममार्फत वित्तीय सेवा प्रदान गर्दै आइरहेको छ ।

● सांग्रिला डेभलपमेन्ट बैंकका ग्राहकलाई पोखराको बन्जीमा छुट

सांग्रिला डेभलपमेन्ट बैंक लिमिटेड र रातोपैरो–१७, पोखरास्थित बन्जी नेपाल एड्भेन्चर प्रालिबीच बन्जी सेवामा छुट दिने समझदारी भएको छ । समझदारीपत्रमा बैंकको पोखरा क्लस्टर प्रमुख रेवन्त श्रेष्ठ र बन्जी नेपालका अध्यक्ष सन्तोष भट्टराईले हस्ताक्षर गरेका हुन् । सम्झौताअनुसार बैंकका ग्राहकले भिसा डेबिट कार्ड तथा मोबाइल बैंकिङ प्रयोग गरी नेपालमा बन्जी गर्दा एक हजार रूपैयाँ र जोडीले बन्जी गर्दा एक हजार पाँच सयसम्म छुट पाउने बैंकले जनाएको छ । यो सहकार्यबाट बैंकमा कार्यरत कर्मचारी तथा ग्राहकलाई प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा फाइदा पुग्ने विश्वास बैंकले लिएको छ ।

● कुमारी स्मार्टबाट मुद्दती खाता खोल्दा थप ब्याज

कुमारी बैंकका ग्राहकले मोबाइल बैंकिङ एप 'कुमारी स्मार्ट'मार्फत मुद्दती खाता खोल्दा दिँदै आइएको ब्याजदरमा थप ०.१५ प्रतिशत ब्याज पाउने भएका छन् । साथै, सो एपमार्फत आफ्नो मुद्दती खातामा भएको रकमबाट कर्जा लिँदा लिदा ०.२५ प्रतिशत छुटसमेत दिइने बैंकले जनाएको छ ।

कुमारी स्मार्टमार्फत घरमै बसेर संसारको जुनै कुनाबाट पनि तुरून्तै लिन सकिने बताइएको छ । यस्तो प्रकारको मुद्दती खाता खोल्न र मुद्दती रसिदको धितोमा कर्जा उपभोग गर्न कुनै पनि कागजी प्रक्रिया आवश्यक पर्नेछैन । साथै, मोबाइल बैंकिङ एपमार्फत यो सुविधा चौबिसै घण्टा उपलब्ध रहने पनि बैंकले जनाएको छ । बैंकका अनुसार ग्राहकले तीनदेखि ६ महिनाको अवधिका लागि कुमारी स्मार्टबाट मुद्दती खाता खोल्दा ६.६६ प्रतिशत ब्याज प्राप्त गर्नेछन् । त्यस्तै, ६ महिनादेखि एक वर्षमुनि ७.१५ प्रतिशत र एक वर्षदेखि माथिको अवधिमा ७.२६ प्रतिशत ब्याज दिइने बताइएको छ ।

त्यसैगरी, बैंकले एफवान सफ्ट इन्टरनेसनलसँगको सहकार्यमा नयाँ अभियान 'नयाँ वर्ष २०८१, जितौँ आइफोन–१५ एक्कासि' योजना पनि सुचारू गरेको छ । ग्राहकले बैंकको एप प्रयोग गरी पाँच सय रूपैयाँको टपअप या कुनै एउटा डेटा प्याक खरिद गर्दा एक भाग्यशाली ग्राहकले नयाँ आइफोन–१५ जित्न सक्ने बैंकले जनाएको छ ।

● रावा बैंकका सिइओ श्रेष्ठको बिदाइ, खनाललाई कामुको जिम्मेवारी

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत (सिइओ) किरणकुमार श्रेष्ठ सेवानिवृत्त भएका छन् । श्रेष्ठ आफ्नो आठवर्षे कार्यकाल पूरा गरी २८ चैतदेखि सेवाबाट निवृत्त भएका हुन् । उनी २९ चैत ०७२ मा खुला प्रतिस्पर्धाबाट बैंकको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत पदमा प्रथमपटक नियुक्त भएका थिए । त्यस्तै, २९ चैत ०७६ मा दोस्रो कार्यकालका लागि पुनः नियुक्त भएका थिए । श्रेष्ठको अवकाशसँगै रिक्त रहेको सिइओमा बैंकका नायब प्रमुख कार्यकारी अधिकृत देवेन्द्ररमण खनाललाई कायममुकायमको जिम्मेवारी तोकिएको बैंकले जनाएको छ । बैंक व्यवस्थापनले एक कार्यक्रम राखी सिइओ श्रेष्ठलाई बिदाइ गरेको छ ।

प्रतिस्पर्धी बैंकिङ बजारमा बैंकलाई सबल बैंकका रूपमा उभ्याउन श्रेष्ठले गरेको योगदानको चर्चा गरिएको थियो । त्यस्तै, श्रेष्ठले आठ वर्षको अवधिमा आफूले पाएको साथ र सहयोगप्रति सम्पूर्ण सरोकारवालाप्रति धन्यवाद ज्ञापन गरे ।

● एनएमबिको ११औँ हेरिटेज वाक

एनएमबि बैंकले बुधबार ११औँ हेरिटेज वाक कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । बैंकले आफ्नो बल्खु शाखाबाट सुरू गरी कीर्तिपुरस्थित उमामहेश्वर मन्दिरपरिसरसम्मको पैदल यात्रा गरी कार्यक्रम सम्पन्न गरेको हो । 'हाम्रा सम्पदा हुन खुला संग्रहालय, इतिहास र संस्कृतिका महाविद्यालय' भन्ने नारासहित देशको ऐतिहासिक तथा सामाजिक रूपान्तरणका लागि सांस्कृतिक सम्पदा प्रवर्द्धन र साक्षरता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले उक्त कार्यक्रम सम्पन्न गरेको बैंकले जनाएको छ । बैंकले संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्वअन्तर्गत सम्पदा संरक्षणका लागि नेपाल हेरिटेज सोसाइटीलाई पाँच लाख रूपैयाँ आर्थिक सहयोग गर्नुका साथै कीर्तिपुर महानगरपालिकालाई डस्टबिनसमेत हस्तान्तरण गरेको बैंकले जनाएको छ ।

त्यसैगरी, बैंकले काठमाडौंबाहेक प्रदेश १ मा इटहरी चोकदेखि रामधुनी मन्दिरसम्म, मधेश प्रदेशमा जनकपुर शाखादेखि राममन्दिर, चितवनमा भरतपुर शाखादेखि गणेशधामसम्म एकसाथ हेरिटेज वाक गरेको छ । साथै, गण्डकी प्रदेशमा जिरो किलोमिटर शाखादेखि तालबाराही मन्दिरसम्म, लुम्बिनी प्रदेशमा गोलपार्कदेखि सिद्धबाबा मन्दिरसम्म र कर्णाली प्रदेश र सुदूरपश्चिम प्रदेशमा सुर्खेत शाखादेखि काँक्रेविहार मन्दिरसम्म, महेन्द्रनगर शाखादेखि सिद्धनाथ मन्दिरसम्म र धनगढी शाखा देखी कृष्ण मन्दिरसम्मसमेत एकै साथ ११औँ हेरिटेज वाक कार्यक्रम सम्पन्न गरेको जनाएको छ ।

● आइपिओ जारी गर्दै अर्घाखाँची सिमेन्ट

अर्घाखाँची सिमेन्टले प्राथमिक सार्वजनिक निष्कासन (आइपिओ) जारी गर्ने भएको छ । कम्पनीले आइपिओ निष्कासन तथा बिक्री प्रबन्धकमा एनएमबि क्यापिटल लिमिटेडलाई नियुक्त गरेको छ ।

यससम्बन्धी सम्झौतापत्रमा अर्घाखाँची सिमेन्टका चिफ फाइनान्सिएल अफिसर राजु पौडेल तथा एनएमबि क्यापिटलका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत दीपेशकुमार वैद्यले हस्ताक्षर गरेका छन् ।

नियामक निकायबाट तोकिएका सम्पूर्ण प्रक्रिया तथा आवश्यकता पूरा गरी यथासम्भव छिटो निष्कासनको प्रक्रिया अगाडि बढाइने चिफ फाइनान्सिएल अफिसर पौडेलले बताए ।

● नेपालमा ओमोडाका डेढ सयभन्दा बढी गाडी बिक्री

नेपालका लागि ओमोडा गाडीको आधिकारिक वितरक एसपिजी अटोमोबाइल्सले नेपालमा डेढ सयभन्दा बढी ओमोडा गाडी बिक्री गरेको छ । बुकिङ भएका डेढ सयभन्दा बढी गाडीको हस्तान्तरणसँगै काठमाडौंको उत्तरढोकास्थित ओमोडाको सोरूमको औपचारिक उद्घाटनसमेत गरिएको छ । उद्घाटन नेपालका लागि चीनका राजदूत सोङ चेनले गरेका हुन् । सो कार्यक्रममा शारदा ग्रूपका अध्यक्ष एसआर शारदा, ओमोडा नेपालका कन्ट्री डाइरेक्टर सोङ हुआइफु, एसपिजी अटोमोबाइल्सका निर्देशक गौरव शारदा, अटोमोबाइलका ग्रूप अध्यक्ष धीरेन तामाङलगायतको उपस्थिति थियो । कार्यक्रममा ओमोडा खरिद गर्ने ग्राहकहरूलाई प्रमुख अतिथि राजदूत सोङले गाडीको साँचो (की) हस्तान्तरण गरेको कम्पनीले जनाएको छ । औपचारिक रूपमा ओमोडाको बुकिङ खुला फेब्रूअरीमा ०२४ मा गरिएको थियो । अहिले नेपालमा मात्रै चार सयभन्दा बढीको बुकिङ भइसकेको र डेढ सयभन्दा बढी गाडी नेपालको सडकमा गुडिरहेको कम्पनीको दाबी छ । लन्च भएको केही महिनाभित्रै ओमोडालाई ग्राहकले रूचाएको र अन्य प्रतिस्पर्धीको तुलनामा सर्वाधिक लोकप्रिय बनेको कम्पनीले जनाएको छ । विद्युतीय र दिगो भविष्यलाई ख्याल गर्दै एसपिजी अटोमोबाइल्सले उत्कृष्ट प्रविधियुक्त 'ओमोडा इफाइभ' मोडेल लन्च गरेको थियो ।

यो गाडीको मुख्य आकर्षण भनेको अत्याधुनिक ६१ किलोवाटको लिथियम आइरन फोस्फेट ब्लेडयुक्त ब्याट्री हो, जसको प्रभावशाली ऊर्जाले एकपटकको चार्जमा 'डब्लु एलटिपी रेन्ज ४३० किमि दिन्छ ।

कांग्रेस-एमाले...

पुष्पकमल दाहाल एक्लै पर्ने सम्भावना समेत देखिएको छ ।

नेपाली कांग्रेससहितका दलहरूसँग गठबन्धन गरेर २०७९ मंसिर ४ गते सम्पन्न भएको संघीय संसद र प्रदेशसभाको निर्वाचनमा गएका भएपनि माओवादी केन्द्रले प्रत्यक्षतर्फ जम्मा १८ सिटमा मात्र संघीय संसदमा जित हाँसिल गरेको थियो । अहिले माओवादी केन्द्रका संघीय संसदमा प्रत्यक्ष र समानुपातिक गरि ३२ सिटमात्र रहेको छ । त्यही ३२ सिटलाई पुष्पकमल दाहालले आफूलाई प्रधानमन्त्री बनाउने हतियारका रूपमा प्रयोग गरिरहेका छन् ।

संसदमा कुनै पनि दलको बहुमत नरहेको फाइदा दाहालले उठाइरहेका छन् । कहिले कांग्रेससँग त कहिले एमालेसँग गठबन्धन गरेर कांग्रेस-एमालेलाई हतियारको रूपमा अहिलेसम्म प्रयोग गर्न उनी सफल भएका भएपनि जहिले सुकै यस्तो अवस्था रहिरहन सक्ने सम्भावना देखिँदैन ।

संसदमा उपस्थित भएका राप्रपा, रास्वपा, जसपा, एकीकृत समाजवादी लगायतका साना दलहरूले ठुला दलहरूसँग बार्गेनिङ्ग गरेर फाइदा उठाइरहेका भएपनि यी साना दलहरू कतिबेला उछिट्टिएर कहाँ पुग्छन् भन्ने ग्यारेन्टी छैन । संघीय सरकार र प्रदेश सरकार मुख्यमन्त्री र मन्त्री उत्पादन गर्ने कारखाना जस्ता भएका छन् । १४ महिनामा केही प्रदेशमा ३/४ पटक सरकार परिवर्तन भइसकेका हुनाले प्रदेश सभाको औचित्य माथि नै प्रश्न उठ्न थालेको छ ।

प्रदेशसभामा ४/५ सांसद रहेका दलहरूले समेत मुख्यमन्त्रीको दाबी गरिरहेका हुनाले ठुला भनिएका दलहरूले उनीहरूको माग दाबीलाई पूरा गर्नुपर्ने बाध्यतामा रहेकाले गर्दा अब संविधान नै संशोधन गरेर हालको तीन तहको सरकारालई दुई तहमा भारी संघीय सरकार र स्थानीय तहको सरकारमात्र बनाउने प्रयास दलहरूले गर्नपर्ने आवश्यकता देखिएको छ । प्रदेशसभाको कुनै औचित्य नदेखिएको र संघीय सरकार र स्थानीय तहलाई बलियो एवं आर्थिक अवस्थामा बलियो र सक्षम बनाउनु नै अहिलेको आवश्यकता हो ।

अहिलेको निर्वाचन प्रणाली अनुसार कुनै पनि राजनीतिक दलको एक्लै बहुमत ल्याउन सक्ने अवस्था नरहेकाले गर्दा निर्वाचन प्रणाली नै परिवर्तन गर्न आवश्यक छ । यहि निर्वाचन प्रणाली कायमै रहेसम्म साना दलका दोकानहरू राम्ररी सञ्चालन हुने भएकाले गर्दा साना दलहरूको सख्या बढ्दै जाने र ठुला दलहरूको उपस्थितिमा कमी आउने भएकाले गर्दा त्यस्तो बेलामा जनताले आफूलाई आवश्यक पर्ने सेवा सुविधा समेत पाउन नसक्ने र संघीय सरकार सरकारका लागि सरकारमात्र रहने भएकाले गर्दा निर्वाचन प्रणालीमा सुधार गर्नु आवश्यक छ ।

राजनीतिक दलका मुखियाहरूमा राजनीति चरित्र नदेखिने र सत्ता स्वार्थलाई हेरेर सरकारले भ्रष्टाचारीहरूलाई समेत उन्मुक्ति अहिलेपनि दिँदै आएको र भविष्यमा पनि उन्मुक्ति दिन सक्ने भएकाले गर्दा यी सबै विकृत्तिको अन्त्य गर्न कांग्रेस-एमाले मिलेर सरकार निर्माण गर्नुपर्दछ । कांग्रेस-एमाले मिलेर सरकार गठन गरे त्यो सरकार स्थिर सरकार बन्न सक्छ । त्यसबेला साना दलहरूका दोकान बन्द हुने भएकाले सरकारलाई काम गर्न कुनै कठिनाई हुँदैन । टालाटुली बाटुली कति राम्री पुतली भनेजस्तो सरकारको कुनै औचित्य रहँदैन । कति बेला टालाटुली बटुलीको कपडा भर्छ त्यसबेला सरकार ढल्छ । साना दलहरूको माग पूरा गर्न र सरकार टिकाईराख्नमात्र प्रधानमन्त्रीको ध्यान जाने भएकाले गर्दा नत मुलुकको विकास हुन्छ नत जनताले नै सेवा सुविधा पाउन सक्छन् ?

प्रधानमन्त्री दाहालले १४ महिनामा ३ पटक विश्वासको मत लिईसकेका छन् । ५ वर्षे अवधिको अहिलेको संसदले कति वटा प्रधानमन्त्री बनाउने हो र कति पटक विश्वासको मत लिनुपर्ने हो त्यसको कुनै ग्यारेन्टी नभएको गर्दा अब मुलुक र जनताको हितलाई हेरेर कांग्रेस-एमाले मिल्नुको विकल्प देखिँदैन । आ आफ्नो अडानलाई थाती राखेर कांग्रेस-एमाले मिल्नु नै अहिलेको पहिलो आवश्यकता हो ।

साना दलहरुको...

प्रधानमन्त्री बने भन्ने मै होडबाजी गरेका हुनाले माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाललाई कांग्रेसले प्रधानमन्त्री नबनाउने भएपछि दाहाल एमालेको सहयोगमा २०७९ पुस १० गते प्रधानमन्त्री बनेका थिए । दाहाल प्रधानमन्त्री बनेपछि कांग्रेसले जसरी भएपनि एमाले सहितको गठबन्धन तोड्ने रणनीति लिएको र उसले दाहाललाई नै प्रधानमन्त्री स्वीकार गरेर गठबन्धन तोडेर कांग्रेससहित माओवादीको गठबन्धन बनाएको थियो । तर २०८० फागुन २१ गते प्रधानमन्त्री दाहालले सो गठबन्धन तोडेर फेरी एमाले सहितको अन्य दलहरूको गठबन्धन बनाएका थिए ।

केन्द्रमा एमाले सहितको गठबन्धनको सरकार निर्माण भएपछि त्यसको प्रत्यक्ष असर प्रदेश सरकारमा परेको थियो । कांग्रेस प्रदेश सरकारबाट बाहिरिएपछि उसले केन्द्रमा समेत अर्को गठबन्धन बनाउने रणनीति लिएर कहिले माधव नेपाललाई प्रधानमन्त्री बन्न अफर गरेको र कहिले रवि लामिछानेलाई प्रधानमन्त्री बन्न अफर गरेको थियो । अहिले गठबन्धन तोडेर फेरी सत्तामा पुग्ने रणनीतिमा कांग्रेस लागेको भएपनि कांग्रेसले सोचे जस्तो सहज वातावरण अहिले देखिएको छैन । संघीय संसदमा ४ सिट र सुदुरपश्चिम प्रदेशसभामा ७ सिट रहेको नागरिक उन्मुक्ति पार्टीभित्रको विवादले गर्दा संघीय सरकार र सुदुरपश्चिम प्रदेश सरकार समेत संकटमा पर्ने निश्चित जस्तै रहेकाले गर्दा स्थिर सरकारका लागि कांग्रेस-एमाले मिलेर सरकार बनाउनुको अर्को विकल्प देखिँदैन । यदि त्यसो भएमा साना दलहरूका दोकान बन्द हुने निश्चित रहेको छ ।

मुलुकको...

सरकार निर्माण गर्ने र भत्काउने खेलमात्र भईरहँदा विकास निर्माणले गति लिन नसक्ने र जनताले समेत आफूलाई आवश्यक परेका सेवा सुविधा लिन नपाउने अवस्था सिर्जना भएको खण्डमा जनताा आक्रोश बढ्नु स्वाभाविकै हो । लोकतान्त्रिक मूल्य र मान्यता भित्र रहेर सरकार निर्माण हुनु र भत्किनु स्वाभाविक भएपनि हामीकहाँ भने त्यस्तो भएको छैन ।

राजनीतिक दलहरूको चरित्र पनि मिलिजुली सरकार चलाउने आधारमा विकसित हुनुपर्दछ । सरकारले जनताका आवश्यकता पूरा गर्न नसकेको खण्डमा जनता सडकमा आउन बाध्य हुनेछन् । त्यस बेला सरकारको मात्र होइन राजनीतिक दलहरूको विरोध हुने र उनीहरू जनताको नजरमा जनतामारा ठहरिने भएकाले गर्दा अब मिलिजुली सरकार निर्माण र सञ्चालनको संस्कृति बनाइनु आवश्यकता रहेको छ ।

संविधानसभाबाट निर्माण गरी जारी गरिएको संविधानलाई यिनै राजनीतिक दलहरूले विश्वकै उत्कृष्ठ संविधान बनायौं भनेर भनने गरेका थिए । अहिले आएर यिनै दलहरूले संविधानकै कारण एउटै दलले संसदमा बहुमत ल्याउन नसक्ने बताइरहेका हुनाले त्यसबेला जनताले भनेका कुराहरू पत्याएको भए अहिलेको अवस्था नै आउने थिएन त्यसैले अब संविधान संशोध जसरी भएको छ, सबै दल मिलेर संविधान संशोधन गर्नु नै अहिलेको पहिलो आवश्यकता हो ।

नयाँ र पुरानो...

एकीकृत समाजवादीले दाहाल सरकारलाई दिएको समर्थन फिर्ता लिएको खण्डमा जसपाले समेत दाहाल सरकारलाई दिएको समर्थन फिर्ता लिन सक्ने भएकाले दाहाल सरकार ढल्न सकछ । एमाले, माओवादी केन्द्र र रास्वपाका गरि जम्मा १२९ सांसद मात्र हुन्छन् । सरकार बचाईराख्न त्यसबेला दाहाल सरकारलाई ९ जना सांसदको आवश्यकता हुन्छ । त्यस्तो अवस्थामा गठबन्धनले जनमत र नागरिक उन्मुक्ति पार्टीको समर्थन लिनुपर्ने वा राप्रपाको समर्थन लिनुपर्ने अवस्था आउन सक्छ । साना दलहरूले हैसियत भन्दा बढी माग गरेर बार्गेनिङ्ग गर्दै आफ्नो स्वार्थ पूरा गर्ने रणनीति लिएका छन् ।

कांग्रेसले अर्को गठबन्धन बनाउने हो भने कांग्रेसका ८८, राप्रपाका १४, जसपाका १२, ऐकृत समाजवादीका १०, जनमतका ६, लोसपाका ४, नागरिक उन्मुक्त ४ गरी जम्मा १ सय ३८को समर्थन हुन सक्छ । तर नागरिक उन्मुक्ति पार्टीले अहिले दाहाल सरकारलाई समर्थन गरिरहेको र रास्वपा, नागरिक उन्मुक्ति पार्टीले अहिले दाहाल सरकारलाई समर्थन गरिरहेको र राप्रपाले दुवै गठबन्धनमा नजाने निर्णय नै गरिसकेका हुनाले तत्काल अर्को गठबन्धन बन्न सक्ने सम्भावना नदेखिएको हुनाले साना दललाई ठीक साइजमा राख्नुका लागि पनि कांग्रेस-एमाले मिलेर सरकार बनाउनु नै उपर्युक्त हुनेछ ।

दलहरुकै...

र माओवादी मिल्नु भनेको आगो र पानी एकै ठाउँमा रहनु जस्तो हो । अहिलेको परिवर्तन ल्याउन माओवादी विद्रोहले काम गरेको थियो तर माओवादी केन्द्रको नेतृत्वले परिवर्तनलाई समेत आत्मसाथ गर्न सकेन । त्यसैले उसले कहिले कांग्रेस र कहिले एमालेसहितको गठबन्धन गरेर सत्ता लोलुपतालाई प्राथमिकतामा राखेको हुनाले नै अहिले समस्या देखिएको सत्य सावित भएको छ ।

काग्रेस र कम्युनिष्टका नीति र सिद्धान्त बोकेका दलहरू नत विचार मिल्छन् नत सिद्धान्त नै । तर पनि उनीहरूले गठबन्धन गरिरहेका छन् । लोकतान्त्रिक व्यवस्थामा लोकतन्त्रवादी र कम्युनिष्टहरू आ-आफ्नो गोत्र मिल्नेसँग गठबन्धन गर्नपर्ने हो तर सत्ता स्वार्थका लागि उनीहरू जोसँग जस्तोसुकै गठबन्धन गर्न तयार रहेकाले नै फेरी समस्या देखिएको छ । माओवादी केन्द्रले पहिला एमालेलाई खेलायो त्यसपछि कांग्रेसलाई अहिले फेरी एमालेलाई खेलाई रहेको छ । यसको अर्थ हो माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाल सत्ता बाहेक अरू केही देख्न सक्दैनन् भन्ने । पहिलो संविधान सभाको निर्वाचनका बेला सबै भन्दा ठुलो पार्टी बनेको माओवादी केन्द्र लगातार ओरालो लाग्दै गएको भएपनि ऊ सत्ताको मोहमा मात्र लाग्नु भनेको सत्ता मोह बाहेक अन्य केही हुन सक्दैन ।

पुष्पकम दाहाल नेतृत्वको कांग्रेस सहितको र अहिले नेकपा एमाले सहितको सरकारले जनताको पक्षमा खासै काम गर्न नसकेको भएपनि उसले भ्रष्टाचारीहरूलाई भने बचाउन सफल भएको छ । त्यसको प्रमाण हो ललिता निवास जग्गा काण्डमा मुछिएका पूर्व प्रधानमनत्रीद्वय माधव नेपाल र बाबुरम भट्टराईलाई प्रमाण हुँदाहुँदै उन्मुक्ति दिइनु, नक्कली भुटानी शरणार्थी काण्ड, सुन तस्करी काण्डमा संलग्न भएकाहरूलाई उन्मुक्ति दिइनु यी सबै कारणहरूले गर्दा दाहाल सरकार सत्ता स्वार्थका लागि बनेको हो भन्ने चर्चा समेत चलेको छ ।

पार्टीगत...

विकास निर्माणले गति लिन नसकेको यस्तो अवस्थामा अब कांग्रेस र एमालेले आ-आफ्नो स्वार्थ त्यागेर कांग्रेस-एमालेको संयुक्त सरकार बनाउनु नै मुलुकको हितमा हुनेछ । कांग्रेस-एमालेको सरकार निर्माण भएमा त्यो सरकार स्थिर हुने र विकास निर्माणले समेत गति लिन सक्ने सम्भावना देखिएको छ ।

पार्टीगत र व्यक्तिगत स्वार्थलाई त्यागेर कांग्रेस-एमाले मिल्नुको अर्को विकल्प देखिँदैन । साना दलहरूको समर्थनमा बनेका सरकारहरू सरकारका लागि सरकार मात्र भएका र साना दलहरूले प्रधानमन्त्रीलाई दिएको विश्वासको मत फिर्ता लिने भन्दै धम्क्याएर आफ्नो स्वार्थ पूरा गर्ने प्रयास गरेका हुनाले उनीहरूलाई साइजमा राख्नुपनि कांग्रेस-एमाले मिल्नुको विकल्प देखिँदैन । यदि त्यसो भएमा माओवादी समेत साइजमा आउने निश्चित जस्तै रहेको छ ।

संसदको...

समाधान गर्ने कोसिस आइटी टिमले गरिरहेको छ ।'

सरकारी कार्यालय त्यो पनि सङ्घीय संसद्को वेबसाइट पछिल्लो समय निरन्तर जसो डाउन र ह्याक हुने प्रवृत्ति बढेको छ । जसले संसदीय सूचनाको संरक्षणमा असर पार्न सक्ने सम्भावना देखिएको छ ।

सुनकोशी-मरिन डाइभर्सन सुरुङको 'ब्रेक थ्रु' २६ वैशाखमा

राष्ट्रिय गौरवको सुनकोशी-मरिन डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाअन्तर्गतको सिँचाइ सुरूङको 'ब्रेक थ्रू' २६ वैशाखमा गरिने भएको छ । प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालको उपस्थितिमा विशेष समारोहका बीच सुरूङको ब्रेक थ्रू गरिने आयोजना निर्देशक मित्र बरालले बताए ।

'ब्रेक थ्रूका लागि प्रधानमन्त्रीज्यूको समय पक्का भइसकेको छ । नेपाल सरकारसहित बागमती र मधेश प्रदेशका उच्च पदस्थ अधिकारीहरूको पनि उपस्थिति हुनेछ,' उनले भने, 'कुनै भौगोलिक तथा प्राविधिक समस्या नआएमा २६ वैशाखमा सुरूङ ब्रेक थ्रु हुनेछ ।'

३ वैशाखमा सिस्नेखोला-नागढुंगा सुरूङमार्गको ब्रेक थ्रू भएको २३औँ दिनमा १३.३ किलोमिटरको सिँचाइ सुरूङ ब्रेक थ्रू गर्न लागिएको हो । चिनियाँ निर्माण कम्पनी 'चाइना ओभरसिज इन्जिनियरिङ ग्रुप कम्पनी लिमिटेड'ले असोज ०७९ देखि टनेल बोरिङ मेसिन (टिबिएम) प्रविधिमार्फत उक्त सुरूङ खनिरहेको छ । हालसम्म १३.०३८ किमि सुरूङ खनिसकिएको छ । अब २६२ मिटर मात्रै खन्न बाँकी छ ।

सुरूङ निर्माण गर्न सिँचाइ विभाग र कम्पनीबीच चैत ०७७ मा १० अर्ब ५ करोड ६८ लाखमा ठेक्का सम्झौता भएको थियो । २८ असोज ०७९ देखि टिबिएम मेसिनमार्फत सुरूङ खन्न सुरू गरिएको थियो । त्यसको साढे एक वर्षमा सुरूङ ब्रेक थ्रू हुन लागेको हो । यो नेपालको दोस्रो आधुनिक सिँचाइ सुरूङ हो । यसअघि भेरी बबई सिँचाइ आयोजनामा पनि १२.२१ किमिको सुरूङ बनाइएको छ । ३ वैशाख ०७६ मा तत्कालीन प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले उक्त सुरूङको 'ब्रेक थ्रू' गरेका थिए । यद्यपि, उक्त परियोजना अझै सञ्चालनमा आइसकेको भने छैन ।

यद्यपि, यो सुरूङ तयार हुन भने थप डेढ वर्ष लाग्ने बताइएको छ । यो सुरूङलाई ब्रेक थ्रू गरेर मात्रै हुँदैन, पानी बग्न (प्रवाह गर्न) योग्य बनाउनुपर्छ । त्यो रूपमा सुरूङ तयार गर्न अझै डेढ वर्ष लाग्ने आयोजना निर्देशक बरालले बताए । ब्रेक थ्रू भएपछि भूएक्सरे गरेर सुरूङ र वरिपरिका भूभागको भौगर्भिक अध्ययन तथा अवलोकन गरिनेछ ।

यसैगरी, सुरूङको भुइँ र भित्तालाई विशेष रूपमा ढलान गरिनेछ । पानी नचुहिने गरि भुई र भित्ता ढलान (राउनटी) गर्नेलगायतका फिनिसिङका काम गर्नुपर्छ । यस्ता काम गर्न थप डेढ वर्ष समय लाग्ने निर्देशक बरालले बताए ।

साना दलहरुकै...

विभाजित भएका छन् । सुदुरपश्चिम प्रदेशमा सरकार निर्माण गर्न नागरिक उन्मुक्ति पार्टीको आवश्यक कांग्रेस गठबन्धन र नेकपा एमाले सहितको गठबन्धन दुवैलाई पर्दछ । रेशम चौधरी कांग्रेससँग गठबन्धन गरेर अघिबढ्नुपर्ने पक्षमा रहेका छन् भने अध्यक्ष रञ्जिता एमाले-माओवादी गठबन्धनलाई सहयोग गर्नुपर्ने पक्षमा रहेकी छन् ।

सुदुरपश्चिम प्रदेशमा नागरिक उन्मुक्ति पार्टीका ७ प्रदेश सांसद रहेका छन् । केन्द्रमा नेकपा एकीकृत समाजवादी पार्टी सरकारमा सहभागि भएको भएपनि उसले सुदुरपश्चिममा कांग्रेससँगको गठबन्नलाई सहयोग गर्ने निर्णय गरेपछि केन्द्रमा समेत त्यसको असर पर्न सक्ने सम्भावना बढेको थियो । संघीय संसदमा एकीकृत समाजवादीका १० सांसद रहेका छन् । यदि एकीकृत समाजवादीले पुष्पकमल दाहाललाई दिएको समर्थन फिर्ता लिएको खण्डमा जसपाले समेत समर्थन फिर्ता लिन सक्ने सम्भावना भएकाले गर्दा दाहाल सरकारको आयुको विषयमा चर्चा चल्न थालेकाले गर्दा यी साना दलहरूकै कारण कांग्रेस-एमालेबीचमा सहकार्य भएर कांग्रेस-एमालेको सरकार बनाउने बाटो खुल्न सक्ने सम्भावना देखिएको छ ।

काम गर्न विदेश जाने सोच बनाउँदै हुनुहुन्छ ?

हुनुहुन्छ भने:

- श्रम तथा वैदेशिक रोजगारका विषयमा आवश्यक जानकारीका लागि स्थानीय तहमा क्रियाशील रोजगार सेवा केन्द्रमा सम्पर्क गर्नुहोस् ।
- राहदानी बनाउँदाका बखत नै सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा रहेको आप्रवासी स्रोत केन्द्रमा सम्पर्क राख्नुहोस् ।
- श्रम कल सेन्टरको निःशुल्क नम्बर ११४१ मा फोन गर्नुहोस् ।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड

सम्पादक/प्रकाशक : देवेन्द्र चुडाल • कार्यालय : बुद्धनगर, काठमाडौं • फोन : ४७९०२९५, मो. : ९८४१२५४८८५ • इमेल : devendrachudal@gmail.com • मुद्रण : सुनगाभा प्रिन्टिङ प्रेस, बागबजार